નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

# અભિધમ્મપિટકે

# પુગ્ગલપઞ્ઞત્તિપાળિ

## માતિકા

### ૧. એકકઉદ્દેસો

૧. છ પઞ્ઞત્તિયો – ખન્ધપઞ્ઞત્તિ, આયતનપઞ્ઞત્તિ, ધાતુપઞ્ઞત્તિ, સચ્ચપઞ્ઞત્તિ, ઇન્દ્રિયપઞ્ઞત્તિ, પુગ્ગલપઞ્ઞત્તીતિ.

૨. કિત્તાવતા ખન્ધાનં ખન્ધપઞ્ઞત્તિ? યાવતા પઞ્ચક્ખન્ધા – રૂપક્ખન્ધો, વેદનાક્ખન્ધો, સઞ્ઞાક્ખન્ધો, સઙ્ખારક્ખન્ધો, વિઞ્ઞાણક્ખન્ધો; એત્તાવતા ખન્ધાનં ખન્ધપઞ્ઞત્તિ.

૩. કિત્તાવતા આયતનાનં આયતનપઞ્ઞત્તિ? યાવતા દ્વાદસાયતનાનિ – ચક્ખાયતનં, રૂપાયતનં, સોતાયતનં, સદ્દાયતનં, ઘાનાયતનં, ગન્ધાયતનં, જિવ્હાયતનં, રસાયતનં, કાયાયતનં, ફોટ્ઠબ્બાયતનં, મનાયતનં, ધમ્માયતનં; એત્તાવતા આયતનાનં આયતનપઞ્ઞત્તિ.

૪. કિત્તાવતા ધાતૂનં ધાતુપઞ્ઞત્તિ? યાવતા અટ્ઠારસ ધાતુયો – ચક્ખુધાતુ, રૂપધાતુ, ચક્ખુવિઞ્ઞાણધાતુ, સોતધાતુ, સદ્દધાતુ, સોતવિઞ્ઞાણધાતુ, ઘાનધાતુ, ગન્ધધાતુ, ઘાનવિઞ્ઞાણધાતુ, જિવ્હાધાતુ, રસધાતુ, જિવ્હાવિઞ્ઞાણધાતુ, કાયધાતુ, ફોટ્ઠબ્બધાતુ, કાયવિઞ્ઞાણધાતુ, મનોધાતુ, ધમ્મધાતુ, મનોવિઞ્ઞાણધાતુ; એત્તાવતા ધાતૂનં ધાતુપઞ્ઞત્તિ.

૫. કિત્તાવતા સચ્ચાનં સચ્ચપઞ્ઞત્તિ? યાવતા ચત્તારિ સચ્ચાનિ – દુક્ખસચ્ચં, સમુદયસચ્ચં, નિરોધસચ્ચં, મગ્ગસચ્ચં; એત્તાવતા સચ્ચાનં સચ્ચપઞ્ઞત્તિ.

૬. કિત્તાવતા ઇન્દ્રિયાનં ઇન્દ્રિયપઞ્ઞત્તિ? યાવતા બાવીસતિન્દ્રિયાનિ – ચક્ખુન્દ્રિયં, સોતિન્દ્રિયં, ઘાનિન્દ્રિયં, જિવ્હિન્દ્રિયં, કાયિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયં, ઇત્થિન્દ્રિયં, પુરિસિન્દ્રિયં, જીવિતિન્દ્રિયં, સુખિન્દ્રિયં, દુક્ખિન્દ્રિયં, સોમનસ્સિન્દ્રિયં, દોમનસ્સિન્દ્રિયં, ઉપેક્ખિન્દ્રિયં, સદ્ધિન્દ્રિયં, વીરિયિન્દ્રિયં, સતિન્દ્રિયં, સમાધિન્દ્રિયં, પઞ્ઞિન્દ્રિયં, અનઞ્ઞાતઞ્ઞસ્સામીતિન્દ્રિયં, યં, અઞ્ઞાતાવિન્દ્રિયં; એત્તાવતા ઇન્દ્રિયાનં ઇન્દ્રિયપઞ્ઞત્તિ.

**૭. કિત્તાવતા પુગ્ગલાનં પુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ?**

(૧) સમયવિમુત્તો

(૨) અસમયવિમુત્તો

(૩) કુપ્પધમ્મો

(૪) અકુપ્પધમ્મો

(૫) પરિહાનધમ્મો

(૬) અપરિહાનધમ્મો

(૭) ચેતનાભબ્બો

(૮) અનુરક્ખણાભબ્બો

(૯) પુથુજ્જનો

(૧૦) ગોત્રભૂ

(૧૧) ભયૂપરતો

(૧૨) અભયૂપરતો

(૧૩) ભબ્બાગમનો

(૧૪) અભબ્બાગમનો

(૧૫) નિયતો

(૧૬) અનિયતો

(૧૭) પટિપન્નકો

(૧૮) ફલેઠિતો

(૧૯) સમસીસી

(૨૦) ઠિતકપ્પી

(૨૧) અરિયો

(૨૨) અનરિયો

(૨૩) સેક્ખો

(૨૪) અસેક્ખો

(૨૫) નેવસેક્ખનાસેક્ખો

(૨૬) તેવિજ્જો

(૨૭) છળભિઞ્ઞો

(૨૮) સમ્માસમ્બુદ્ધો

(૨૯) પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો [પચ્ચેકબુદ્ધો (સી॰)]

(૩૦) ઉભતોભાગવિમુત્તો

(૩૧) પઞ્ઞાવિમુત્તો

(૩૨) કાયસક્ખી

(૩૩) દિટ્ઠિપ્પત્તો

(૩૪) સદ્ધાવિમુત્તો

(૩૫) ધમ્માનુસારી

(૩૬) સદ્ધાનુસારી

(૩૭) સત્તક્ખત્તુપરમો

(૩૮) કોલઙ્કોલો

(૩૯) એકબીજી

(૪૦) સકદાગામી

(૪૧) અનાગામી

(૪૨) અન્તરાપરિનિબ્બાયી

(૪૩) ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી

(૪૪) અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી

(૪૫) સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી

(૪૬) ઉદ્ધંસોતોઅકનિટ્ઠગામી

(૪૭) સોતાપન્નો

(૪૮) સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો

(૪૯) સકદાગામી

(૫૦) સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો

(૫૧) અનાગામી

(૫૨) અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો

(૫૩) અરહા

(૫૪) અરહત્તફલસચ્છિકિરિયાય [અરહત્તાય (સી॰)] પટિપન્નો

એકકં.

## ૨. દુકઉદ્દેસો

**૮. દ્વે પુગ્ગલા –**

(૧) કોધનો ચ, ઉપનાહી ચ.

(૨) મક્ખી ચ, પળાસી [પલાસી (સ્યા॰ ક॰)] ચ.

(૩) ઇસ્સુકી ચ, મચ્છરી ચ.

(૪) સઠો ચ, માયાવી ચ.

(૫) અહિરિકો ચ, અનોત્તપ્પી ચ.

(૬) દુબ્બચો ચ, પાપમિત્તો ચ.

(૭) ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારો ચ, ભોજને અમત્તઞ્ઞૂ ચ.

(૮) મુટ્ઠસ્સતિ ચ, અસમ્પજાનો ચ.

(૯) સીલવિપન્નો ચ, દિટ્ઠિવિપન્નો ચ.

(૧૦) અજ્ઝત્તસંયોજનો ચ, બહિદ્ધાસંયોજનો ચ.

(૧૧) અક્કોધનો ચ, અનુપનાહી ચ.

(૧૨) અમક્ખી ચ, અપળાસી ચ.

(૧૩) અનિસ્સુકી ચ, અમચ્છરી ચ.

(૧૪) અસઠો ચ, અમાયાવી ચ.

(૧૫) હિરિમા ચ, ઓત્તપ્પી ચ.

(૧૬) સુવચો ચ, કલ્યાણમિત્તો ચ.

(૧૭) ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો ચ, ભોજને મત્તઞ્ઞૂ ચ.

(૧૮) ઉપટ્ઠિતસ્સતિ ચ, સમ્પજાનો ચ.

(૧૯) સીલસમ્પન્નો ચ, દિટ્ઠિસમ્પન્નો ચ.

(૨૦) દ્વે પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિં.

(૨૧) દ્વે પુગ્ગલા દુત્તપ્પયા.

(૨૨) દ્વે પુગ્ગલા સુતપ્પયા.

(૨૩) દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં આસવા વડ્ઢન્તિ.

(૨૪) દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં આસવા ન વડ્ઢન્તિ.

(૨૫) હીનાધિમુત્તો ચ, પણીતાધિમુત્તો ચ.

(૨૬) તિત્તો ચ, તપ્પેતા ચ.

દુકં.

## ૩. તિકઉદ્દેસો

**૯. તયો પુગ્ગલા –**

(૧) નિરાસો, આસંસો, વિગતાસો.

(૨) તયો ગિલાનૂપમા પુગ્ગલા.

(૩) કાયસક્ખી, દિટ્ઠિપ્પત્તો, સદ્ધાવિમુત્તો.

(૪) ગૂથભાણી, પુપ્ફભાણી, મધુભાણી.

(૫) અરુક્રૂપમચિત્તો પુગ્ગલો, વિજ્જૂપમચિત્તો પુગ્ગલો , વજિરૂપમચિત્તો પુગ્ગલો.

(૬) અન્ધો, એકચક્ખુ, દ્વિચક્ખુ.

(૭) અવકુજ્જપઞ્ઞો પુગ્ગલો, ઉચ્છઙ્ગપઞ્ઞો [ઉચ્ચઙ્ગુપઞ્ઞો (સ્યા॰)] પુગ્ગલો, પુથુપઞ્ઞો પુગ્ગલો.

(૮) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો કામેસુ ચ ભવેસુ ચ અવીતરાગો, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો કામેસુ વીતરાગો ભવેસુ અવીતરાગો, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો કામેસુ ચ ભવેસુ ચ વીતરાગો.

(૯) પાસાણલેખૂપમો પુગ્ગલો, પથવિલેખૂપમો પુગ્ગલો, ઉદકલેખૂપમો પુગ્ગલો.

(૧૦) તયો પોત્થકૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૧) તયો કાસિકવત્થૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૨) સુપ્પમેય્યો, દુપ્પમેય્યો, અપ્પમેય્યો.

(૧૩) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો સક્કત્વા ગરું કત્વા [ગરુકત્વા (સી॰)] સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો.

(૧૪) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો જિગુચ્છિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અજ્ઝુપેક્ખિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો.

(૧૫) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલેસુ પરિપૂરકારી [પરિપૂરીકારી (સ્યા॰)], સમાધિસ્મિં મત્તસો કારી, પઞ્ઞાય મત્તસો કારી; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલેસુ ચ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિઞ્ચ પરિપૂરકારી, પઞ્ઞાય મત્તસો કારી; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલેસુ ચ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિઞ્ચ પરિપૂરકારી, પઞ્ઞાય ચ પરિપૂરકારી.

(૧૬) તયો સત્થારો.

(૧૭) અપરેપિ તયો સત્થારો.

તિકં.

### ૪. ચતુક્કઉદ્દેસો

**૧૦. ચત્તારો પુગ્ગલા –**

(૧) અસપ્પુરિસો, અસપ્પુરિસેન અસપ્પુરિસતરો, સપ્પુરિસો, સપ્પુરિસેન સપ્પુરિસતરો.

(૨) પાપો, પાપેન પાપતરો, કલ્યાણો, કલ્યાણેન કલ્યાણતરો.

(૩) પાપધમ્મો , પાપધમ્મેન પાપધમ્મતરો, કલ્યાણધમ્મો, કલ્યાણધમ્મેન કલ્યાણધમ્મતરો.

(૪) સાવજ્જો, વજ્જબહુલો, અપ્પવજ્જો [અપ્પસાવજ્જો (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૩૫], અનવજ્જો.

(૫) ઉગ્ઘટિતઞ્ઞૂ, વિપઞ્ચિતઞ્ઞૂ [વિપચિતઞ્ઞૂ (સી॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૩૩], નેય્યો, પદપરમો.

(૬) યુત્તપ્પટિભાનો , નો મુત્તપ્પટિભાનો, મુત્તપ્પટિભાનો, નો યુત્તપ્પટિભાનો, યુત્તપ્પટિભાનો ચ મુત્તપ્પટિભાનો ચ, નેવ યુત્તપ્પટિભાનો નો મુત્તપ્પટિભાનો.

(૭) ચત્તારો ધમ્મકથિકા પુગ્ગલા.

(૮) ચત્તારો વલાહકૂપમા પુગ્ગલા.

(૯) ચત્તારો મૂસિકૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૦) ચત્તારો અમ્બૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૧) ચત્તારો કુમ્ભૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૨) ચત્તારો ઉદકરહદૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૩) ચત્તારો બલીબદ્દૂપમા [બલિબદ્દૂપમા (સી॰)] પુગ્ગલા.

(૧૪) ચત્તારો આસીવિસૂપમા પુગ્ગલા.

(૧૫) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ.

(૧૬) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ.

(૧૭) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નો ચ ખો વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન,

નો ચ ખો અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અવણ્ણારહસ્સ ચ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન; વણ્ણારહસ્સ ચ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નો ચ વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન.

(૧૮) ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી નો પુઞ્ઞફલૂપજીવી, પુઞ્ઞફલૂપજીવી નો ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી, ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી ચ પુઞ્ઞફલૂપજીવી ચ, નેવ ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી નો પુઞ્ઞફલૂપજીવી.

(૧૯) તમો તમપરાયનો, તમો જોતિપરાયનો, જોતિ તમપરાયનો, જોતિ જોતિપરાયનો.

(૨૦) ઓણતોણતો, ઓણતુણ્ણતો, ઉણ્ણતોણતો, ઉણ્ણતુણ્ણતો.

(૨૧) ચત્તારો રુક્ખૂપમા પુગ્ગલા.

(૨૨) રૂપપ્પમાણો, રૂપપ્પસન્નો, ઘોસપ્પમાણો, ઘોસપ્પસન્નો.

(૨૩) લૂખપ્પમાણો, લૂખપ્પસન્નો , ધમ્મપ્પમાણો, ધમ્મપ્પસન્નો.

(૨૪) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો પરહિતાય; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પરહિતાય પટિપન્નો હોતિ, નો અત્તહિતાય; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તહિતાય ચેવ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચ; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો પરહિતાય.

(૨૫) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તન્તપો હોતિ અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પરન્તપો હોતિ પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તન્તપો ચ હોતિ અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો , પરન્તપો ચ પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ અત્તન્તપો હોતિ ન અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો, ન પરન્તપો ન પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો. સો અનત્તન્તપો અપરન્તપો દિટ્ઠેવ ધમ્મે નિચ્છાતો નિબ્બુતો સીતીભૂતો [સીતિભૂતો (સી॰ ક॰)] સુખપ્પટિસંવેદી બ્રહ્મભૂતેન અત્તના વિહરતિ.

(૨૬) સરાગો, સદોસો, સમોહો, સમાનો.

(૨૭) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય, ન લાભી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી ચેવ હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, લાભી ચ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય; અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ લાભી હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય.

(૨૮) અનુસોતગામી પુગ્ગલો, પટિસોતગામી પુગ્ગલો, ઠિતત્તો પુગ્ગલો, તિણ્ણો પારઙ્ગતો [પારગતો (સી॰ સ્યા॰)] થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો.

(૨૯) અપ્પસ્સુતો સુતેન અનુપપન્નો, અપ્પસ્સુતો સુતેન ઉપપન્નો, બહુસ્સુતો સુતેન અનુપપન્નો, બહુસ્સુતો સુતેન ઉપપન્નો.

(૩૦) સમણમચલો, સમણપદુમો, સમણપુણ્ડરીકો, સમણેસુ સમણસુખુમાલો.

ચતુક્કં.

**૫. પઞ્ચકઉદ્દેસો**

**૧૧. પઞ્ચ પુગ્ગલા –**

(૧) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો આરભતિ [આરમ્ભતિ (સી॰ સ્યા॰)] ચ વિપ્પટિસારી ચ હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો આરભતિ ન વિપ્પટિસારી ચ હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નારભતિ વિપ્પટિસારી ચ હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નારભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો નારભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ.

(૨) દત્વા અવજાનાતિ, સંવાસેન અવજાનાતિ, આધેય્યમુખો હોતિ, લોલો હોતિ, મન્દો મોમૂહો હોતિ.

(૩) પઞ્ચ યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા.

(૪) પઞ્ચ પિણ્ડપાતિકા.

(૫) પઞ્ચ ખલુપચ્છાભત્તિકા.

(૬) પઞ્ચ એકાસનિકા.

(૭) પઞ્ચ પંસુકૂલિકા.

(૮) પઞ્ચ તેચીવરિકા.

(૯) પઞ્ચ આરઞ્ઞિકા.

(૧૦) પઞ્ચ રુક્ખમૂલિકા.

(૧૧) પઞ્ચ અબ્ભોકાસિકા.

(૧૨) પઞ્ચ નેસજ્જિકા.

(૧૩) પઞ્ચ યથાસન્થતિકા.

(૧૪) પઞ્ચ સોસાનિકા.

પઞ્ચકં.

### ૬. છક્કઉદ્દેસો

**૧૨. છ પુગ્ગલા –**

(૧) અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ, તત્થ ચ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ બલેસુ [ફલેસુ (પી॰)] ચ વસીભાવં. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ તત્થ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ ન ચ બલેસુ વસીભાવં. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ, દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ સાવકપારમિઞ્ચ પાપુણાતિ. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ , દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ, ન ચ સાવકપારમિં પાપુણાતિ. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ, અનાગામી હોતિ અનાગન્તા [અનાગન્ત્વા (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૭૧] ઇત્થત્તં. અત્થેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ, આગામી [સોતાપન્નસકદાગામી (સ્યા॰ ક॰)] હોતિ આગન્તા ઇત્થત્તં.

છક્કં.

### ૭. સત્તકઉદ્દેસો

**૧૩. સત્ત પુગ્ગલા –**

(૧) સત્ત ઉદકૂપમા પુગ્ગલા. સકિં નિમુગ્ગો નિમુગ્ગોવ હોતિ, ઉમ્મુજ્જિત્વા નિમુજ્જતિ, ઉમ્મુજ્જિત્વા ઠિતો હોતિ, ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતિ, ઉમ્મુજ્જિત્વા પતરતિ, ઉમ્મુજ્જિત્વા પટિગાધપ્પત્તો હોતિ, ઉમ્મુજ્જિત્વા તિણ્ણો હોતિ પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો.

(૨) ઉભતોભાગવિમુત્તો , પઞ્ઞાવિમુત્તો, કાયસક્ખી, દિટ્ઠિપ્પત્તો, સદ્ધાવિમુત્તો, ધમ્માનુસારી, સદ્ધાનુસારી.

સત્તકં.

### ૮. અટ્ઠકઉદ્દેસો

**૧૪. અટ્ઠ પુગ્ગલા –**

(૧) ચત્તારો મગ્ગસમઙ્ગિનો, ચત્તારો ફલસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા.

અટ્ઠકં.

## ૯. નવકઉદ્દેસો

**૧૫. નવ પુગ્ગલા –**

(૧) સમ્માસમ્બુદ્ધો, પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો, ઉભતોભાગવિમુત્તો, પઞ્ઞાવિમુત્તો, કાયસક્ખી, દિટ્ઠિપ્પત્તો, સદ્ધાવિમુત્તો, ધમ્માનુસારી, સદ્ધાનુસારી.

નવકં.

## ૧૦. દસકઉદ્દેસો

**૧૬. દસ પુગ્ગલા –**

(૧) પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા, પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા.

દસકં.

પુગ્ગલપઞ્ઞત્તિમાતિકા નિટ્ઠિતા.

# નિદ્દેસો

## ૧. એકકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૧. કતમો ચ પુગ્ગલો સમયવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કાલેન કાલં સમયેન સમયં અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા [ફુસ્સિત્વા (સી॰ પી॰)] વિહરતિ, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સમયવિમુત્તો''.

૨. કતમો ચ પુગ્ગલો અસમયવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો કાલેન કાલં સમયેન સમયં અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અસમયવિમુત્તો''. સબ્બેપિ અરિયપુગ્ગલા અરિયે વિમોક્ખે અસમયવિમુત્તા.

૩. કતમો ચ પુગ્ગલો કુપ્પધમ્મો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. સો ચ ખો ન નિકામલાભી હોતિ ન અકિચ્છલાભી ન અકસિરલાભી; ન યત્થિચ્છકં યદિચ્છકં યાવતિચ્છકં સમાપજ્જતિપિ વુટ્ઠાતિપિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ, યં તસ્સ પુગ્ગલસ્સ પમાદમાગમ્મ તા સમાપત્તિયો કુપ્પેય્યું – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કુપ્પધમ્મો''.

૪. કતમો ચ પુગ્ગલો અકુપ્પધમ્મો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. સો ચ ખો નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; યત્થિચ્છકં યદિચ્છકં યાવતિચ્છકં સમાપજ્જતિપિ વુટ્ઠાતિપિ. અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં તસ્સ પુગ્ગલસ્સ પમાદમાગમ્મ તા સમાપત્તિયો કુપ્પેય્યું – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અકુપ્પધમ્મો''. સબ્બેપિ અરિયપુગ્ગલા અરિયે વિમોક્ખે અકુપ્પધમ્મા.

૫. કતમો ચ પુગ્ગલો પરિહાનધમ્મો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. સો ચ ખો ન નિકામલાભી હોતિ ન અકિચ્છલાભી ન અકસિરલાભી; ન યત્થિચ્છકં યદિચ્છકં યાવતિચ્છકં સમાપજ્જતિપિ વુટ્ઠાતિપિ. ઠાનં ખો પનેતં વિજ્જતિ, યં સો પુગ્ગલો પમાદમાગમ્મ તાહિ સમાપત્તીહિ પરિહાયેય્ય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પરિહાનધમ્મો''.

૬. કતમો ચ પુગ્ગલો અપરિહાનધમ્મો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. સો ચ ખો નિકામલાભી હોતિ અકિચ્છલાભી અકસિરલાભી; યત્થિચ્છકં યદિચ્છકં યાવતિચ્છકં સમાપજ્જતિપિ વુટ્ઠાતિપિ. અટ્ઠાનમેતં અનવકાસો યં સો પુગ્ગલો પમાદમાગમ્મ તાહિ સમાપત્તીહિ પરિહાયેય્ય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અપરિહાનધમ્મો''. સબ્બેપિ અરિયપુગ્ગલા અરિયે વિમોક્ખે અપરિહાનધમ્મા.

૭. કતમો ચ પુગ્ગલો ચેતનાભબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. સો ચ ખો ન નિકામલાભી હોતિ ન અકિચ્છલાભી ન અકસિરલાભી; ન યત્થિચ્છકં યદિચ્છકં યાવતિચ્છકં સમાપજ્જતિપિ વુટ્ઠાતિપિ. સચે અનુસઞ્ચેતેતિ, ન પરિહાયતિ તાહિ સમાપત્તીહિ. સચે ન અનુસઞ્ચેતેતિ, પરિહાયતિ તાહિ સમાપત્તીહિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ચેતનાભબ્બો''.

૮. કતમો ચ પુગ્ગલો અનુરક્ખણાભબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. સો ચ ખો ન નિકામલાભી હોતિ ન અકિચ્છલાભી ન અકસિરલાભી; ન યત્થિચ્છકં યદિચ્છકં યાવતિચ્છકં સમાપજ્જતિપિ વુટ્ઠાતિપિ. સચે અનુરક્ખતિ, ન પરિહાયતિ તાહિ સમાપત્તીહિ. સચે ન અનુરક્ખતિ, પરિહાયતિ તાહિ સમાપત્તીહિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અનુરક્ખણાભબ્બો''.

૯. કતમો ચ પુગ્ગલો પુથુજ્જનો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ તીણિ સંયોજનાનિ અપ્પહીનાનિ; ન ચ તેસં ધમ્માનં પહાનાય પટિપન્નો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પુથુજ્જનો''.

૧૦. કતમો ચ પુગ્ગલો ગોત્રભૂ? યેસં ધમ્માનં સમનન્તરા અરિયધમ્મસ્સ અવક્કન્તિ હોતિ તેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ગોત્રભૂ''.

૧૧. કતમો ચ પુગ્ગલો ભયૂપરતો? સત્ત સેક્ખા ભયૂપરતા, યે ચ પુથુજ્જના સીલવન્તો. અરહા અભયૂપરતો.

૧૨. કતમો ચ પુગ્ગલો અભબ્બાગમનો? યે તે પુગ્ગલા કમ્માવરણેન સમન્નાગતા, કિલેસાવરણેન સમન્નાગતા, વિપાકાવરણેન સમન્નાગતા, અસ્સદ્ધા અચ્છન્દિકા દુપ્પઞ્ઞા એળા, અભબ્બા નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં – ઇમે વુચ્ચન્તિ પુગ્ગલા ''અભબ્બાગમના''.

૧૩. કતમો ચ પુગ્ગલો ભબ્બાગમનો? યે તે પુગ્ગલા ન કમ્માવરણેન સમન્નાગતા, ન કિલેસાવરણેન સમન્નાગતા, ન વિપાકાવરણેન સમન્નાગતા, સદ્ધા છન્દિકા પઞ્ઞવન્તો [પઞ્ઞવન્તા (સી॰)] અનેળા, ભબ્બા નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં – ઇમે વુચ્ચન્તિ પુગ્ગલા ''ભબ્બાગમના''.

૧૪. કતમો ચ પુગ્ગલો નિયતો? પઞ્ચ પુગ્ગલા આનન્તરિકા, યે ચ મિચ્છાદિટ્ઠિકા નિયતા, અટ્ઠ ચ અરિયપુગ્ગલા નિયતા. અવસેસા પુગ્ગલા અનિયતા.

૧૫. કતમો ચ પુગ્ગલો પટિપન્નકો? ચત્તારો મગ્ગસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા પટિપન્નકા, ચત્તારો ફલસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા ફલે ઠિતા.

૧૬. કતમો ચ પુગ્ગલો સમસીસી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અપુબ્બં અચરિમં આસવપરિયાદાનઞ્ચ હોતિ જીવિતપરિયાદાનઞ્ચ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સમસીસી''.

૧૭. કતમો ચ પુગ્ગલો ઠિતકપ્પી? અયઞ્ચ પુગ્ગલો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો અસ્સ, કપ્પસ્સ ચ ઉડ્ડય્હનવેલા અસ્સ, નેવ તાવ કપ્પો ઉડ્ડય્હેય્ય યાવાયં પુગ્ગલો ન સોતાપત્તિફલં સચ્છિકરોતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઠિતકપ્પી''. સબ્બેપિ મગ્ગસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા ઠિતકપ્પિનો.

૧૮. કતમો ચ પુગ્ગલો અરિયો? અટ્ઠ અરિયપુગ્ગલા અરિયા. અવસેસા પુગ્ગલા અનરિયા.

૧૯. કતમો ચ પુગ્ગલો સેક્ખો? ચત્તારો મગ્ગસમઙ્ગિનો તયો ફલસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા ''સેક્ખા''. અરહા અસેક્ખો. અવસેસા પુગ્ગલા નેવસેક્ખનાસેક્ખા.

૨૦. કતમો ચ પુગ્ગલો તેવિજ્જો? તીહિ વિજ્જાહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘તેવિજ્જો’’.

૨૧. કતમો ચ પુગ્ગલો છળભિઞ્ઞો? છહિ અભિઞ્ઞાહિ સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘છળભિઞ્ઞો’’.

૨૨. કતમો ચ પુગ્ગલો સમ્માસમ્બુદ્ધો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ; તત્થ ચ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ, બલેસુ ચ વસીભાવં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સમ્માસમ્બુદ્ધો’’.

૨૩. કતમો ચ પુગ્ગલો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ; ન ચ તત્થ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ, ન ચ બલેસુ વસીભાવં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો’’.

૨૪. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉભતોભાગવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ; પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘ઉભતોભાગવિમુત્તો’’.

૨૫. કતમો ચ પુગ્ગલો પઞ્ઞાવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ; પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘પઞ્ઞાવિમુત્તો’’.

૨૬. કતમો ચ પુગ્ગલો કાયસક્ખી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ ; પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘કાયસક્ખી’’.

૨૭. કતમો ચ પુગ્ગલો દિટ્ઠિપ્પત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખસમુદયો’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધો’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા. પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘દિટ્ઠિપ્પત્તો’’.

૨૮. કતમો ચ પુગ્ગલો સદ્ધાવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખસમુદયો’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધો’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા. પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ, નો ચ ખો યથા દિટ્ઠિપ્પત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સદ્ધાવિમુત્તો’’.

૨૯. કતમો ચ પુગ્ગલો ધમ્માનુસારી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, પઞ્ઞાવાહિં પઞ્ઞાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘ધમ્માનુસારી’’. સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો પુગ્ગલો ધમ્માનુસારી ફલે ઠિતો દિટ્ઠિપ્પત્તો.

૩૦. કતમો ચ પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ સદ્ધિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, સદ્ધાવાહિં સદ્ધાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સદ્ધાનુસારી’’. સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી ફલે ઠિતો સદ્ધાવિમુત્તો.

३१. કતમો ચ પુગ્ગલો સત્તક્ખત્તુપરમો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયનો [સમ્બોધિપરાયણો (સી॰ ક॰)]. સો સત્તક્ખત્તું દેવે ચ માનુસે ચ સન્ધાવિત્વા સંસરિત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સત્તક્ખત્તુપરમો''.

३२. કતમો ચ પુગ્ગલો કોલઙ્કોલો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયનો. સો દ્વે વા તીણિ વા કુલાનિ સન્ધાવિત્વા સંસરિત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કોલઙ્કોલો''.

३३. કતમો ચ પુગ્ગલો એકબીજી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયનો. સો એકંયેવ માનુસકં ભવં નિબ્બત્તેત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''એકબીજી''.

३४. કતમો ચ પુગ્ગલો સકદાગામી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી હોતિ , સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સકદાગામી''.

३५. કતમો ચ પુગ્ગલો અનાગામી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ, તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અનાગામી''.

३६. કતમો ચ પુગ્ગલો અન્તરાપરિનિબ્બાયી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ, તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. સો ઉપપન્નં વા સમનન્તરા અપ્પત્તં વા વેમજ્ઝં આયુપ્પમાણં અરિયમગ્ગં સઞ્જનેતિ ઉપરિટ્ઠિમાનં સંયોજનાનં પહાનાય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અન્તરાપરિનિબ્બાયી''.

३७. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ, તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. સો અતિક્કમિત્વા વેમજ્ઝં આયુપ્પમાણં ઉપહચ્ચ વા કાલકિરિયં [કાલં કિરિયં (ક॰)] અરિયમગ્ગં સઞ્જનેતિ ઉપરિટ્ઠિમાનં સંયોજનાનં પહાનાય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી''.

३८. કતમો ચ પુગ્ગલો અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ, તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. સો અસઙ્ખારેન અરિયમગ્ગં સઞ્જનેતિ ઉપરિટ્ઠિમાનં સંયોજનાનં પહાનાય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી''.

३९. કતમો ચ પુગ્ગલો સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ, તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. સો સસઙ્ખારેન અરિયમગ્ગં સઞ્જનેતિ ઉપરિટ્ઠિમાનં સંયોજનાનં પહાનાય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી''.

४०. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉદ્ધંસોતો અકનિટ્ઠગામી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ, તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. સો અવિહા ચુતો અતપ્પં

ગચ્છતિ, અતપ્પા ચુતો સુદસ્સં ગચ્છતિ, સુદસ્સા ચુતો સુદસ્સિં ગચ્છતિ, સુદસ્સિયા ચુતો અકનિટ્ઠં ગચ્છતિ; અકનિટ્ઠે અરિયમગ્ગં સઞ્જનેતિ ઉપરિટ્ઠિમાનં સંયોજનાનં પહાનાય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઉદ્ધંસોતો અકનિટ્ઠગામી''.

૪૧. કતમો ચ પુગ્ગલો સોતાપન્નો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો? તિણ્ણં સંયોજનાનં પહાનાય પટિપન્નો પુગ્ગલો સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ તીણિ સંયોજનાનિ પહીનાનિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સોતાપન્નો''.

૪૨. કામરાગબ્યાપાદાનં તનુભાવાય પટિપન્નો પુગ્ગલો સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો . યસ્સ પુગ્ગલસ્સ કામરાગબ્યાપાદા તનુભૂતા – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સકદાગામી''.

૪૩. કામરાગબ્યાપાદાનં અનવસેસપ્પહાનાય પટિપન્નો પુગ્ગલો અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ કામરાગબ્યાપાદા અનવસેસા પહીના – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અનાગામી''.

૪૪. રૂપરાગઅરૂપરાગમાનઉદ્ધચ્ચઅવિજ્જાય અનવસેસપ્પહાનાય પટિપન્નો પુગ્ગલો અરહત્તફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ રૂપરાગો અરૂપરાગો માનો ઉદ્ધચ્ચં અવિજ્જા અનવસેસા પહીના – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અરહા''.

એકકનિદ્દેસો.

## ૨. દુકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૪૫. કતમો ચ પુગ્ગલો કોધનો? તત્થ કતમો કોધો? યો કોધો કુજ્ઝના કુજ્ઝિતત્તં દોસો દુસ્સના દુસ્સિતત્તં [દૂસના દૂસિતત્તં (સ્યા॰)] બ્યાપત્તિ બ્યાપજ્જના બ્યાપજ્જિતત્તં વિરોધો પટિવિરોધો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ કોધો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં કોધો અપ્પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કોધનો''.

૪૬. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉપનાહી? તત્થ કતમો ઉપનાહો? પુબ્બકાલં કોધો અપરકાલં ઉપનાહો. યો એવરૂપો ઉપનાહો ઉપનય્હના ઉપનય્હિતત્તં અટ્ઠપના [આઠપના (ક॰) વિભ॰ ૮૯૧] ઠપના સણ્ઠપના અનુસંસન્દના અનુપ્પબન્ધના દળ્હીકમ્મં કોધસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ઉપનાહો . યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં ઉપનાહો અપ્પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઉપનાહી''.

૪૭. કતમો ચ પુગ્ગલો મક્ખી? તત્થ કતમો મક્ખો? યો મક્ખો મક્ખાયના મક્ખાયિતત્તં [મક્ખીયના મક્ખીયિતત્તં (સી॰), મક્ખિયના મક્ખિયિતત્તં (ક॰)] નિટ્ઠુરિયં નિટ્ઠુરિયકમ્મં – અયં વુચ્ચતિ મક્ખો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં મક્ખો અપ્પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''મક્ખી''.

૪૮. કતમો ચ પુગ્ગલો પળાસી? તત્થ કતમો પળાસો? યો પળાસો પળાસાયના પળાસાયિતત્તં પળાસાહારો વિવાદટ્ઠાનં યુગગ્ગાહો અપ્પટિનિસ્સગ્ગો – અયં વુચ્ચતિ પળાસો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં પળાસો અપ્પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પળાસી''.

૪૯. કતમો ચ પુગ્ગલો ઇસ્સુકી? તત્થ કતમા ઇસ્સા? યા પરલાભસક્કારગરુકારમાનનવન્દનપૂજનાસુ ઇસ્સા ઇસ્સાયના ઇસ્સાયિતત્તં ઉસૂયા ઉસૂયના [ઉસ્સુયા ઉસ્સુયના (ક॰) વિભ॰ ૮૯૩] ઉસૂયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ઇસ્સા. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં ઇસ્સા અપ્પહીના – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઇસ્સુકી''.

૫૦. કતમો ચ પુગ્ગલો મચ્છરી? તત્થ કતમં મચ્છરિયં? પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ – આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં. યં એવરૂપં મચ્છેરં મચ્છરાયના મચ્છરાયિતત્તં વેવિચ્છં કદરિયં કટુકઞ્ચુકતા અગ્ગહિતત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ મચ્છરિયં. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઇદં મચ્છરિયં અપ્પહીનં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''મચ્છરી''.

૫૧. કતમો ચ પુગ્ગલો સઠો? તત્થ કતમં સાઠેય્યં? ઇધેકચ્ચો સઠો હોતિ પરિસઠો. યં તત્થ સઠં સઠતા સાઠેય્યં કક્કરતા કક્કરિયં [કક્ખળતા કક્ખળિયં (સ્યા॰) એવં ખુદ્દકવિભઙ્ગટ્ઠકનિદ્દેસેપિ] પરિક્ખત્તતા પારિક્ખત્તિયં – ઇદં વુચ્ચતિ સાઠેય્યં. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઇદં સાઠેય્યં અપ્પહીનં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સઠો''.

૫૨. કતમો ચ પુગ્ગલો માયાવી? તત્થ કતમા માયા? ઇધેકચ્ચો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા તસ્સ પટિચ્છાદનહેતુ પાપિકં ઇચ્છં પણિદહતિ – ''મા મં જઞ્ઞા''તિ ઇચ્છતિ, ''મા મં જઞ્ઞા''તિ સઙ્કપ્પતિ ''મા મં જઞ્ઞા''તિ વાચં ભાસતિ, ''મા મં જઞ્ઞા''તિ કાયેન પરક્કમતિ. યા એવરૂપા માયા માયાવિતા અચ્ચાસરા વઞ્ચના નિકતિ વિકિરણા પરિહરણા ગૂહના પરિગૂહના છાદના પટિચ્છાદના અનુત્તાનીકમ્મં અનાવિકમ્મં વોચ્છાદના પાપકિરિયા – અયં વુચ્ચતિ માયા. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં માયા અપ્પહીના – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''માયાવી''.

૫૩. કતમો ચ પુગ્ગલો અહિરિકો? તત્થ કતમં અહિરિકં? યં ન હિરીયતિ હિરિયિતબ્બેન ન હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ અહિરિકં. ઇમિના અહિરિકેન સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''અહિરિકો''.

૫૪. કતમો ચ પુગ્ગલો અનોત્તપ્પી? તત્થ કતમં અનોત્તપ્પં? યં ન ઓત્તપ્પતિ ઓત્તપ્પિતબ્બેન ન ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ અનોત્તપ્પં. ઇમિના અનોત્તપ્પેન સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''અનોત્તપ્પી''.

૫૫. કતમો ચ પુગ્ગલો દુબ્બચો? તત્થ કતમો દોવચસ્સતા? સહધમ્મિકે વુચ્ચમાને દોવચસ્સાયં દોવચસ્સિયં દોવચસ્સતા વિપ્પટિકુલગ્ગાહિતા વિપચ્ચનીકસાતતા અનાદરિયં અનાદરિયતા અગારવતા અપ્પતિસ્સવતા – અયં વુચ્ચતિ દોવચસ્સતા. ઇમાય દોવચસ્સતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''દુબ્બચો''.

૫૬. કતમો ચ પુગ્ગલો પાપમિત્તો? તત્થ કતમા પાપમિત્તતા? યે તે પુગ્ગલા અસ્સદ્ધા દુસ્સીલા અપ્પસ્સુતા મચ્છરિનો દુપ્પઞ્ઞા, યા તેસં સેવના નિસેવના સંસેવના ભજના સમ્ભજના ભત્તિ સમ્ભત્તિ સમ્પવઙ્કતા – અયં વુચ્ચતિ પાપમિત્તતા. ઇમાય પાપમિત્તતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''પાપમિત્તો''.

૫૭. કતમો ચ પુગ્ગલો ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારો? તત્થ કતમા ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી; યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં

અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા…પે॰… ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા…પે॰… જિવ્હાય રસં સાયિત્વા…પે॰… કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા…પે॰… મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ અનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી; યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય ન પટિપજ્જતિ, ન રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે ન સંવરં આપજ્જતિ. યા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં અગુત્તિ અગોપના અનારક્ખો અસંવરો – અયં વુચ્ચતિ ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતા. ઇમાય ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘ઇન્દ્રિયેસુ અગુત્તદ્વારો’’.

૫૮. કતમો ચ પુગ્ગલો ભોજને અમત્તઞ્ઞૂ? તત્થ કતમા ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અપ્પટિસઙ્ખા અયોનિસો આહારં આહારેતિ દવાય મદાય મણ્ડનાય વિભૂસનાય, યા તત્થ અસન્તુટ્ઠિતા અમત્તઞ્ઞુતા અપ્પટિસઙ્ખા ભોજને – અયં વુચ્ચતિ ભોજને અમત્તઞ્ઞુતા. ઇમાય ભોજને અમત્તઞ્ઞુતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘ભોજને અમત્તઞ્ઞૂ’’.

૫૯. કતમો ચ પુગ્ગલો મુટ્ઠસ્સતિ? તત્થ કતમં મુટ્ઠસ્સચ્ચં? યા અસ્સતિ અનનુસ્સતિ અપ્પટિસ્સતિ અસ્સતિ અસ્સરણતા અધારણતા પિલાપનતા સમ્મુસનતા – ઇદં વુચ્ચતિ મુટ્ઠસ્સચ્ચં. ઇમિના મુટ્ઠસ્સચ્ચેન સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘મુટ્ઠસ્સતિ’’.

૬૦. કતમો ચ પુગ્ગલો અસમ્પજાનો? તત્થ કતમં અસમ્પજઞ્ઞં? યં અઞ્ઞાણં અદસ્સનં અનભિસમયો અનનુબોધો અસમ્બોધો અપ્પટિવેધો અસઙ્ગાહણા અપરિયોગાહણા [અસંગાહના અપરિયોગાહના (સી॰ સ્યા॰ ક॰)] અસમપેક્ખણા અપચ્ચવેક્ખણા અપચ્ચક્ખકમ્મં દુમ્મેજ્ઝં બાલ્યં અસમ્પજઞ્ઞં મોહો પમોહો સમ્મોહો અવિજ્જા અવિજ્જોઘો અવિજ્જાયોગો અવિજ્જાનુસયો અવિજ્જાપરિયુટ્ઠાનં અવિજ્જાલઙ્ગી મોહો અકુસલમૂલં – ઇદં વુચ્ચતિ અસમ્પજઞ્ઞં. ઇમિના અસમ્પજઞ્ઞેન સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘અસમ્પજાનો’’.

૬૧. કતમો ચ પુગ્ગલો સીલવિપન્નો? તત્થ કતમા સીલવિપત્તિ? કાયિકો વીતિક્કમો વાચસિકો વીતિક્કમો કાયિકવાચસિકો વીતિક્કમો – અયં વુચ્ચતિ સીલવિપત્તિ. સબ્બમ્પિ દુસ્સિલ્યં સીલવિપત્તિ. ઇમાય સીલવિપત્તિયા સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘સીલવિપન્નો’’.

૬૨. કતમો ચ પુગ્ગલો દિટ્ઠિવિપન્નો? તત્થ કતમા દિટ્ઠિવિપત્તિ? ‘‘નત્થિ દિન્નં, નત્થિ યિટ્ઠં, નત્થિ હુતં, નત્થિ સુકતદુક્કટાનં [સુકટદુક્કટાનં (સી॰)] કમ્માનં ફલં વિપાકો, નત્થિ અયં લોકો , નત્થિ પરો લોકો , નત્થિ માતા, નત્થિ પિતા, નત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, નત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા [સમગ્ગતા (ક॰)] સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી’’તિ. યા એવરૂપા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિગતં દિટ્ઠિગહનં દિટ્ઠિકન્તારો દિટ્ઠિવિસૂકાયિકં દિટ્ઠિવિપ્ફન્દિતં દિટ્ઠિસંયોજનં ગાહો પટિગ્ગાહો અભિનિવેસો પરામાસો કુમ્મગ્ગો મિચ્છાપથો મિચ્છત્તં તિત્થાયતનં વિપરિયાસગ્ગાહો [વિપરિયેસગ્ગાહો (સબ્બત્થ) પદસિદ્ધિ ચિન્તેતબ્બા], અયં વુચ્ચતિ દિટ્ઠિવિપત્તિ. સબ્બાપિ મિચ્છાદિટ્ઠિ દિટ્ઠિવિપત્તિ. ઇમાય દિટ્ઠિવિપત્તિયા સમન્નાગતો પુગ્ગલો ‘‘દિટ્ઠિવિપન્નો’’.

૬૩. કતમો ચ પુગ્ગલો અજ્ઝત્તસંયોજનો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ પઞ્ચોરમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ અપ્પહીનાનિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અજ્ઝત્તસંયોજનો’’.

૬૪. કતમો ચ પુગ્ગલો બહિદ્ધાસંયોજનો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ પઞ્ચુદ્ધમ્ભાગિયાનિ સંયોજનાનિ અપ્પહીનાનિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘બહિદ્ધાસંયોજનો’’.

૬૫. કતમો ચ પુગ્ગલો અક્કોધનો? તત્થ કતમો કોધો? યો કોધો કુજ્ઝના કુજ્ઝિતત્તં દોસો દુસ્સના દુસ્સિતત્તં બ્યાપત્તિ બ્યાપજ્જના બ્યાપજ્જિતત્તં વિરોધો પટિવિરોધો ચણ્ડિક્કં અસુરોપો અનત્તમનતા ચિત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ કોધો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં કોધો પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અક્કોધનો’’.

૬૬. કતમો ચ પુગ્ગલો અનુપનાહી? તત્થ કતમો ઉપનાહો? પુબ્બકાલં કોધો અપરકાલં ઉપનાહો યો એવરૂપો ઉપનાહો ઉપનય્હના ઉપનય્હિતત્તં અટ્ઠપના ઠપના સણ્ઠપના અનુસંસન્દના અનુપ્પબન્ધના દળ્હીકમ્મં કોધસ્સ – અયં વુચ્ચતિ ઉપનાહો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં ઉપનાહો પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અનુપનાહી’’.

૬૭. કતમો ચ પુગ્ગલો અમક્ખી? તત્થ કતમો મક્ખો? યો મક્ખો મક્ખાયના મક્ખાયિતત્તં નિટ્ઠુરિયં નિટ્ઠુરિયકમ્મં – અયં વુચ્ચતિ મક્ખો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં મક્ખો પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અમક્ખી’’.

૬૮. કતમો ચ પુગ્ગલો અપળાસી? તત્થ કતમો પળાસો? યો પળાસો પળાસાયના પળાસાયિતત્તં પળાસાહારો વિવાદટ્ઠાનં યુગગ્ગાહો અપ્પટિનિસ્સગ્ગો – અયં વુચ્ચતિ પળાસો. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં પળાસો પહીનો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અપળાસી’’.

૬૯. કતમો ચ પુગ્ગલો અનિસ્સુકી? તત્થ કતમા ઇસ્સા? યા પરલાભસક્કારગરુકારમાનનવન્દનપૂજનાસુ ઇસ્સા ઇસ્સાયના ઇસ્સાયિતત્તં ઉસૂયા ઉસૂયના ઉસૂયિતત્તં – અયં વુચ્ચતિ ઇસ્સા. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં ઇસ્સા પહીના – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અનિસ્સુકી’’.

૭૦. કતમો ચ પુગલો અમચ્છરી? તત્થ કતમં મચ્છરિયં? પઞ્ચ મચ્છરિયાનિ – આવાસમચ્છરિયં, કુલમચ્છરિયં, લાભમચ્છરિયં, વણ્ણમચ્છરિયં, ધમ્મમચ્છરિયં. યં એવરૂપં મચ્છેરં મચ્છરાયના મચ્છરાયિતત્તં વેવિચ્છં કદરિયં કટુકઞ્ચુકતા અગ્ગહિતત્તં ચિત્તસ્સ – ઇદં વુચ્ચતિ મચ્છરિયં. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઇદં મચ્છરિયં પહીનં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અમચ્છરી’’.

૭૧. કતમો ચ પુગ્ગલો અસઠો? તત્થ કતમં સાઠેય્યં? ઇધેકચ્ચો સઠો હોતિ પરિસઠો. યં તત્થ સઠં સઠતા સાઠેય્યં કક્કરતા કક્કરિયં પરિક્ખત્તતા પારિક્ખત્તિયં – ઇદં વુચ્ચતિ સાઠેય્યં. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઇદં સાઠેય્યં પહીનં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અસઠો’’.

૭૨. કતમો ચ પુગ્ગલો અમાયાવી? તત્થ કતમા માયા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા તસ્સ પટિચ્છાદનહેતુ પાપિકં ઇચ્છં પણિદહતિ – ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ ઇચ્છતિ, ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ સઙ્કપ્પતિ, ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ વાચં ભાસતિ, ‘‘મા મં જઞ્ઞા’’તિ કાયેન પરક્કમતિ. યા એવરૂપા માયા માયાવિતા અચ્ચાસરા વઞ્ચના નિકતિ વિકિરણા પરિહરણા ગૂહના પરિગૂહના છાદના પટિચ્છાદના અનુત્તાનીકમ્મં અનાવિકમ્મં વોચ્છાદના પાપકિરિયા – અયં વુચ્ચતિ માયા. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ અયં માયા પહીના – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અમાયાવી’’.

૭૩. કતમો ચ પુગ્ગલો હિરિમા? તત્થ કતમા હિરી? યં હિરીયતિ હિરિયિતબ્બેન હિરીયતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – અયં વુચ્ચતિ હિરી. ઇમાય હિરિયા સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''હિરિમા''.

૭૪. કતમો ચ પુગ્ગલો ઓત્તપ્પી? તત્થ કતમં ઓત્તપ્પં? યં ઓત્તપ્પતિ ઓત્તપ્પિતબ્બેન ઓત્તપ્પતિ પાપકાનં અકુસલાનં ધમ્માનં સમાપત્તિયા – ઇદં વુચ્ચતિ ઓત્તપ્પં. ઇમિના ઓત્તપ્પેન સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''ઓત્તપ્પી''.

૭૫. કતમો ચ પુગ્ગલો સુવચો? તત્થ કતમા સોવચસ્સતા? સહધમ્મિકે વુચ્ચમાને સોવચસ્સાયં સોવચસ્સિયં સોવચસ્સતા અવિપ્પટિકુલગ્ગાહિતા અવિપચ્ચનીકસાતતા સાદરિયં સાદરિયતા સગારવતા સપ્પતિસ્સવતા – અયં વુચ્ચતિ સોવચસ્સતા. ઇમાય સોવચસ્સતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''સુવચો''.

૭૬. કતમો ચ પુગ્ગલો કલ્યાણમિત્તો? તત્થ કતમા કલ્યાણમિત્તતા? યે તે પુગ્ગલા સદ્ધા સીલવન્તો બહુસ્સુતા ચાગવન્તો પઞ્ઞવન્તો, યા તેસં સેવના નિસેવના સંસેવના ભજના સમ્ભજના ભત્તિ સમ્ભત્તિ સમ્પવઙ્કતા – અયં વુચ્ચતિ કલ્યાણમિત્તતા. ઇમાય કલ્યાણમિત્તતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''કલ્યાણમિત્તો''.

૭૭. કતમો ચ પુગ્ગલો ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો? તત્થ કતમા ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી; યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ, રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા... પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી; યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ, રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. યા ઇમેસં છન્નં ઇન્દ્રિયાનં ગુત્તિ ગોપના આરક્ખો સંવરો – અયં વુચ્ચતિ ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતા. ઇમાય ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''ઇન્દ્રિયેસુ ગુત્તદ્વારો''.

૭૮. કતમો ચ પુગ્ગલો ભોજને મત્તઞ્ઞૂ? તત્થ કતમા ભોજને મત્તઞ્ઞુતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પટિસઙ્ખા યોનિસો આહારં આહારેતિ – ''નેવ દવાય, ન મદાય, ન મણ્ડનાય, ન વિભૂસનાય; યાવદેવ ઇમસ્સ કાયસ્સ ઠિતિયા યાપનાય વિહિંસૂપરતિયા બ્રહ્મચરિયાનુગ્ગહાય. ઇતિ પુરાણઞ્ચ વેદનં પટિહઙ્ખામિ, નવઞ્ચ વેદનં ન ઉપ્પાદેસ્સામિ, યાત્રા ચ મે ભવિસ્સતિ અનવજ્જતા ચ ફાસુવિહારો ચા''તિ. યા તત્થ સન્તુટ્ઠિતા મત્તઞ્ઞુતા પટિસઙ્ખા ભોજને – અયં વુચ્ચતિ ભોજને મત્તઞ્ઞુતા. ઇમાય ભોજને મત્તઞ્ઞુતાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''ભોજને મત્તઞ્ઞૂ''.

૭૯. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉપટ્ઠિતસ્સતિ? તત્થ કતમા સતિ? યા સતિ અનુસ્સતિ પટિસ્સતિ સતિ સરણતા ધારણતા અપિલાપનતા અસમ્મુસનતા સતિ સતિન્દ્રિયં સતિબલં સમ્માસતિ – અયં વુચ્ચતિ સતિ. ઇમાય સતિયા સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''ઉપટ્ઠિતસ્સતિ''.

૮૦. કતમો ચ પુગ્ગલો સમ્પજાનો? તત્થ કતમં સમ્પજઞ્ઞં? યા પઞ્ઞા પજાનના વિચયો પવિચયો ધમ્મવિચયો સલ્લક્ખણા ઉપલક્ખણા પચ્ચુપલક્ખણા પણ્ડિચ્ચં કોસલ્લં નેપુઞ્ઞં વેભબ્યા ચિન્તા ઉપપરિક્ખા

ભૂરી મેધા પરિણાયિકા વિપસ્સના સમ્પજઞ્ઞં પતોદો પઞ્ઞા પઞ્ઞિન્દ્રિયં પઞ્ઞાબલં પઞ્ઞાસત્થં પઞ્ઞાપાસાદો પઞ્ઞાઆલોકો પઞ્ઞાઓભાસો પઞ્ઞાપજ્જોતો પઞ્ઞારતનં અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – ઇદં વુચ્ચતિ સમ્પજઞ્ઞં. ઇમિના સમ્પજઞ્ઞેન સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''સમ્પજાનો''.

૮૧. કતમો ચ પુગ્ગલો સીલસમ્પન્નો? તત્થ કતમા સીલસમ્પદા? કાયિકો અવીતિક્કમો વાચસિકો અવીતિક્કમો કાયિકવાચસિકો અવીતિક્કમો – અયં વુચ્ચતિ સીલસમ્પદા. સબ્બોપિ સીલસંવરો સીલસમ્પદા. ઇમાય સીલસમ્પદાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''સીલસમ્પન્નો''.

૮૨. કતમો ચ પુગ્ગલો દિટ્ઠિસમ્પન્નો? તત્થ કતમા દિટ્ઠિસમ્પદા? ''અત્થિ દિન્નં, અત્થિ યિટ્ઠં, અત્થિ હુતં, અત્થિ સુકતદુક્કટાનં કમ્માનં ફલં વિપાકો, અત્થિ અયં લોકો, અત્થિ પરો લોકો, અત્થિ માતા, અત્થિ પિતા, અત્થિ સત્તા ઓપપાતિકા, અત્થિ લોકે સમણબ્રાહ્મણા સમ્મગ્ગતા સમ્માપટિપન્ના યે ઇમઞ્ચ લોકં પરઞ્ચ લોકં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેન્તી''તિ. યા એવરૂપા પઞ્ઞા પજાનના...પે૰... અમોહો ધમ્મવિચયો સમ્માદિટ્ઠિ – અયં વુચ્ચતિ દિટ્ઠિસમ્પદા. સબ્બાપિ સમ્માદિટ્ઠિ દિટ્ઠિસમ્પદા. ઇમાય દિટ્ઠિસમ્પદાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો ''દિટ્ઠિસમ્પન્નો''.

૮૩. કતમે દ્વે પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિં? યો ચ પુબ્બકારી, યો ચ કતઞ્ઞૂ કતવેદી – ઇમે દ્વે પુગ્ગલા દુલ્લભા લોકસ્મિં.

૮૪. કતમે દ્વે પુગ્ગલા દુત્તપ્પયા? યો ચ લદ્ધં લદ્ધં નિક્ખિપતિ, યો ચ લદ્ધં લદ્ધં વિસ્સજ્જેતિ – ઇમે દ્વે પુગ્ગલા ''દુત્તપ્પયા''.

૮૫. કતમે દ્વે પુગ્ગલા સુતપ્પયા? યો ચ લદ્ધં લદ્ધં ન નિક્ખિપતિ, યો ચ લદ્ધં લદ્ધં ન વિસ્સજ્જેતિ – ઇમે દ્વે પુગ્ગલા ''સુતપ્પયા''.

૮૬. કતમેસં દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં આસવા વડ્ઢન્તિ? યો ચ ન કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં કુક્કુચ્ચાયતિ, યો ચ કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં ન કુક્કુચ્ચાયતિ – ઇમેસં દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં આસવા વડ્ઢન્તિ.

૮૭. કતમેસં દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં આસવા ન વડ્ઢન્તિ? યો ચ ન કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં ન કુક્કુચ્ચાયતિ, યો ચ કુક્કુચ્ચાયિતબ્બં કુક્કુચ્ચાયતિ – ઇમેસં દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં આસવા ન વડ્ઢન્તિ.

૮૮. કતમો ચ પુગ્ગલો હીનાધિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ પાપધમ્મો, સો અઞ્ઞં દુસ્સીલં પાપધમ્મં સેવતિ ભજતિ પયિરુપાસતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''હીનાધિમુત્તો''.

૮૯. કતમો ચ પુગ્ગલો પણીતાધિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ કલ્યાણધમ્મો, સો અઞ્ઞં સીલવન્તં કલ્યાણધમ્મં સેવતિ ભજતિ પયિરુપાસતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પણીતાધિમુત્તો''.

૯૦. કતમો ચ પુગ્ગલો તિત્તો? પચ્ચેકસમ્બુદ્ધા [પચ્ચેકબુદ્ધો (સી૰)] યે ચ તથાગતસ્સ સાવકા અરહન્તો તિત્તા. સમ્માસમ્બુદ્ધો તિત્તો ચ તપ્પેતા ચ [તપ્પેતા ચ, અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો તિત્તો (સી૰)].

## ૩. તિકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૯૧. કતમો ચ પુગ્ગલો નિરાસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ પાપધમ્મો અસુચિ સઙ્કસ્સરસમાચારો પટિચ્છન્નકમ્મન્તો અસ્સમણો સમણપટિઞ્ઞો અબ્રહ્મચારી બ્રહ્મચારિપટિઞ્ઞો અન્તોપૂતિ અવસ્સુતો કસમ્બુજાતો. સો સુણાતિ – ''ઇત્થન્નામો કિર ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. તસ્સ ન એવં હોતિ – ''કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સામી''તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''નિરાસો''.

૯૨. કતમો ચ પુગ્ગલો આસંસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ કલ્યાણધમ્મો. સો સુણાતિ – ''ઇત્થન્નામો કિર ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. તસ્સ એવં હોતિ – ''કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સામી''તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''આસંસો''.

૯૩. કતમો ચ પુગ્ગલો વિગતાસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સો સુણાતિ – ''ઇત્થન્નામો કિર ભિક્ખુ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતી''તિ. તસ્સ ન એવં હોતિ – ''કુદાસ્સુ નામાહમ્પિ આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરિસ્સામી''તિ. તં કિસ્સ હેતુ? યા હિસ્સ પુબ્બે અવિમુત્તસ્સ વિમુત્તાસા, સા પટિપ્પસ્સદ્ધા. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''વિગતાસો''.

૯૪. તત્થ કતમે તયો ગિલાનૂપમા પુગ્ગલા? તયો ગિલાના – ઇધેકચ્ચો ગિલાનો લભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ અલભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ, લભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ અલભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ, લભન્તો વા પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં અલભન્તો વા પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં, નેવ વુટ્ઠાતિ તમ્હા આબાધા. (૧)

ઇધ પનેકચ્ચો ગિલાનો લભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ અલભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ, લભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ અલભન્તો વા સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ, લભન્તો વા પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં અલભન્તો વા પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં, વુટ્ઠાતિ તમ્હા આબાધા. (૨)

ઇધ પનેકચ્ચો ગિલાનો લભન્તો સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ નો અલભન્તો, લભન્તો સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ નો અલભન્તો, લભન્તો પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં નો અલભન્તો, વુટ્ઠાતિ તમ્હા આબાધા. (૩)

તત્ર ય્વાયં ગિલાનો લભન્તો સપ્પાયાનિ ભોજનાનિ નો અલભન્તો, લભન્તો સપ્પાયાનિ ભેસજ્જાનિ નો અલભન્તો, લભન્તો પતિરૂપં ઉપટ્ઠાકં નો અલભન્તો, વુટ્ઠાતિ તમ્હા આબાધા, ઇમં ગિલાનં પટિચ્ચ ભગવતા

ગિલાનભત્તં અનુઞ્ઞાતં ગિલાનભેસજ્જં અનુઞ્ઞાતં ગિલાનુપટ્ઠાકો અનુઞ્ઞાતો. ઇમઞ્ચ પન ગિલાનં પટિચ્ચ અઞ્ઞેપિ ગિલાના ઉપટ્ઠાતબ્બા.

એવમેવં [એવમેવ (સી॰)] તયો ગિલાનૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે તયો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લભન્તો વા તથાગતં દસ્સનાય અલભન્તો વા તથાગતં દસ્સનાય, લભન્તો વા તથાગતપ્પવેદિતં ધમ્મવિનયં સવણાય અલભન્તો વા તથાગતપ્પવેદિતં ધમ્મવિનયં સવણાય, નેવ ઓક્કમતિ નિયામં કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. (૧)

ઇધ પનેકચ્ચો પુગ્ગલો લભન્તો વા તથાગતં દસ્સનાય અલભન્તો વા તથાગતં દસ્સનાય, લભન્તો વા તથાગતપ્પવેદિતં ધમ્મવિનયં સવણાય અલભન્તો વા તથાગતપ્પવેદિતં ધમ્મવિનયં સવણાય, ઓક્કમતિ નિયામં કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. (૨)

ઇધ પનેકચ્ચો પુગ્ગલો લભન્તો તથાગતં દસ્સનાય નો અલભન્તો, લભન્તો તથાગતપ્પવેદિતં ધમ્મવિનયં સવણાય નો અલભન્તો, ઓક્કમતિ નિયામં કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં. (૩)

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો લભન્તો તથાગતં દસ્સનાય નો અલભન્તો, લભન્તો તથાગતપ્પવેદિતં ધમ્મવિનયં સવણાય નો અલભન્તો , ઓક્કમતિ નિયામં કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તં, ઇમં પુગ્ગલં પટિચ્ચ ભગવતા ધમ્મદેસના અનુઞ્ઞાતા, ઇમઞ્ચ પુગ્ગલં પટિચ્ચ અઞ્ઞેસમ્પિ ધમ્મો દેસેતબ્બો. ઇમે તયો ગિલાનૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

૯૫. કતમો ચ પુગ્ગલો કાયસક્ખી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કાયસક્ખી''.

૯૬. કતમો ચ પુગ્ગલો દિટ્ઠિપ્પત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''દિટ્ઠિપ્પત્તો''.

૯૭. કતમો ચ પુગ્ગલો સદ્ધાવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ, નો ચ ખો યથાદિટ્ઠિપ્પત્તસ્સ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સદ્ધાવિમુત્તો''.

૯૮. કતમો ચ પુગ્ગલો ગૂથભાણી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો મુસાવાદી હોતિ સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો – ''એહમ્ભો [એહિ ભો (સ્યા॰ ક॰) મ॰ નિ॰ ૧.૪૪૦; અ॰ નિ॰ ૩.૨૮], પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી''તિ, સો અજાનં વા આહ – ''જાનામી''તિ, જાનં વા આહ – ''ન જાનામી''તિ, અપસ્સં વા આહ – ''પસ્સામી''તિ, પસ્સં વા આહ – ''ન પસ્સામી''તિ. ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ગૂથભાણી''.

૯૯. કતમો ચ પુગ્ગલો પુપ્ફભાણી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ સભગ્ગતો વા પરિસગ્ગતો વા ઞાતિમજ્ઝગતો વા પૂગમજ્ઝગતો વા રાજકુલમજ્ઝગતો વા અભિનીતો સક્ખિપુટ્ઠો – ''એહમ્ભો, પુરિસ, યં જાનાસિ તં વદેહી''તિ, સો અજાનં વા આહ – ''ન જાનામી''તિ, જાનં વા આહ – ''જાનામી''તિ, અપસ્સં વા આહ – ''ન પસ્સામી''તિ, પસ્સં વા આહ – ''પસ્સામી''તિ. ઇતિ અત્તહેતુ વા પરહેતુ વા આમિસકિઞ્ચિક્ખહેતુ વા ન સમ્પજાનમુસા ભાસિતા હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પુપ્ફભાણી''.

૧૦૦. કતમો ચ પુગ્ગલો મધુભાણી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો યા સા વાચા નેલા કણ્ણસુખા પેમનિયા હદયઙ્ગમા પોરી બહુજનકન્તા બહુજનમનાપા, તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''મધુભાણી''.

૧૦૧. કતમો ચ પુગ્ગલો અરુકૂપમચિત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ ઉપાયાસબહુલો, અપ્પમ્પિ વુત્તો સમાનો અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ [પતિટ્ઠીયતિ (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૩.૨૫], કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. સેય્યથાપિ નામ દુટ્ઠારુકો કટ્ઠેન વા કઠલાય [કથલાય (ક॰), કથલેન (અટ્ઠકથા) અ॰ નિ॰ ૩.૨૫] વા ઘટ્ટિતો ભિય્યોસો મત્તાય આસવં દેતિ [અસ્સવનોતિ (સી॰)], એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ ઉપાયાસબહુલો, અપ્પમ્પિ વુત્તો સમાનો અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અરુકૂપમચિત્તો''.

૧૦૨. કતમો ચ પુગ્ગલો વિજ્જૂપમચિત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. સેય્યથાપિ નામ ચક્ખુમા પુરિસો રત્તન્ધકારતિમિસાય વિજ્જન્તરિકાય રૂપાનિ પસ્સેય્ય, એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ , ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''વિજ્જૂપમચિત્તો''.

૧૦૩. કતમો ચ પુગ્ગલો વજિરૂપમચિત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. સેય્યથાપિ નામ વજિરસ્સ નત્થિ કિઞ્ચિ અભેજ્જં મણિ વા પાસાણો વા, એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''વજિરૂપમચિત્તો''.

૧૦૪. કતમો ચ પુગ્ગલો અન્ધો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તથારૂપં ચક્ખુ ન હોતિ યથારૂપેન ચક્ખુના અનધિગતં વા ભોગં અધિગચ્છેય્ય, અધિગતં વા ભોગં ફાતિં કરેય્ય; તથારૂપમ્પિસ્સ ચક્ખુ ન હોતિ યથારૂપેન ચક્ખુના કુસલાકુસલે ધમ્મે જાનેય્ય, સાવજ્જાનવજ્જે ધમ્મે જાનેય્ય, હીનપ્પણીતે ધમ્મે જાનેય્ય, કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગે ધમ્મે જાનેય્ય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અન્ધો''.

૧૦૫. કતમો ચ પુગ્ગલો એકચક્ખુ? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તથારૂપં ચક્ખુ હોતિ , યથારૂપેન ચક્ખુના અનધિગતં વા ભોગં અધિગચ્છેય્ય, અધિગતં વા ભોગં ફાતિં કરેય્ય; તથારૂપમ્પિસ્સ ચક્ખુ ન હોતિ યથારૂપેન ચક્ખુના કુસલાકુસલે ધમ્મે જાનેય્ય, સાવજ્જાનવજ્જે ધમ્મે જાનેય્ય, હીનપ્પણીતે ધમ્મે જાનેય્ય, કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગે ધમ્મે જાનેય્ય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''એકચક્ખુ''.

૧૦૬. કતમો ચ પુગ્ગલો દ્વિચક્ખુ? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ તથારૂપં ચક્ખુ હોતિ યથારૂપેન ચક્ખુના અનધિગતં વા ભોગં અધિગચ્છેય્ય, અધિગતં વા ભોગં ફાતિં કરેય્ય; તથારૂપમ્પિસ્સ ચક્ખુ હોતિ યથારૂપેન ચક્ખુના કુસલાકુસલે ધમ્મે જાનેય્ય, સાવજ્જાનવજ્જે ધમ્મે જાનેય્ય, હીનપ્પણીતે ધમ્મે જાનેય્ય, કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગે ધમ્મે જાનેય્ય – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''દ્વિચક્ખુ''.

૧૦૭. કતમો ચ પુગ્ગલો અવકુજ્જપઞ્ઞો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરામં ગન્તા [ગતો (સી॰), ગન્ત્વા (સ્યા॰)] હોતિ અભિક્ખણં ભિક્ખૂનં સન્તિકે ધમ્મસ્સવણાય [ધમ્મસ્સવનાય (સ્યા॰)]. તસ્સ ભિક્ખૂ ધમ્મં દેસેન્તિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેન્તિ. સો તસ્મિં આસને નિસિન્નો તસ્સા કથાય નેવ આદિં મનસિ કરોતિ, ન મજ્ઝં મનસિ કરોતિ, ન પરિયોસાનં મનસિ કરોતિ. વુટ્ઠિતોપિ તમ્હા આસના તસ્સા કથાય નેવ આદિં મનસિ કરોતિ, ન મજ્ઝં મનસિ કરોતિ, ન પરિયોસાનં મનસિ કરોતિ. સેય્યથાપિ નામ કુમ્ભો નિક્કુજ્જો [નિકુજ્જો (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૩.૩૦] તત્ર ઉદકં આસિત્તં વિવટ્ટતિ, નો સણ્ઠાતિ; એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરામં ગન્તા હોતિ અભિક્ખણં ભિક્ખૂનં સન્તિકે ધમ્મસ્સવણાય . તસ્સ ભિક્ખૂ ધમ્મં દેસેન્તિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેન્તિ. સો તસ્મિં આસને નિસિન્નો તસ્સા કથાય નેવ આદિં મનસિ કરોતિ, ન મજ્ઝં મનસિ કરોતિ, ન પરિયોસાનં મનસિ કરોતિ. વુટ્ઠિતોપિ તમ્હા આસના તસ્સા કથાય નેવ આદિં મનસિ કરોતિ, ન મજ્ઝં મનસિ કરોતિ, ન પરિયોસાનં મનસિ કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અવકુજ્જપઞ્ઞો''.

૧૦૮. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉચ્છઙ્ગપઞ્ઞો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરામં ગન્તા હોતિ અભિક્ખણં ભિક્ખૂનં સન્તિકે ધમ્મસ્સવણાય. તસ્સ ભિક્ખૂ ધમ્મં દેસેન્તિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેન્તિ. સો તસ્મિં આસને નિસિન્નો તસ્સા કથાય આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ. વુટ્ઠિતો ચ ખો તમ્હા આસના તસ્સા કથાય નેવ આદિં મનસિ કરોતિ, ન મજ્ઝં મનસિ કરોતિ, ન પરિયોસાનં મનસિ કરોતિ. સેય્યથાપિ નામ પુરિસસ્સ ઉચ્છઙ્ગે નાનાખજ્જકાનિ આકિણ્ણાનિ – તિલા તણ્ડુલા [તિલતણ્ડુલા (ક॰) અ॰ નિ॰ ૩.૩૦] મોદકા બદરા. સો તમ્હા આસના વુટ્ઠહન્તો સતિસમ્મોસા પકિરેય્ય. એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરામં ગન્તા હોતિ અભિક્ખણં ભિક્ખૂનં સન્તિકે ધમ્મસ્સવણાય. તસ્સ ભિક્ખૂ ધમ્મં દેસેન્તિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેન્તિ. સો તસ્મિં આસને નિસિન્નો તસ્સા કથાય આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ. વુટ્ઠિતો ચ ખો તમ્હા આસના તસ્સા કથાય નેવ આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, ન મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, ન પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઉચ્છઙ્ગપઞ્ઞો''.

૧૦૯. કતમો ચ પુગ્ગલો પુથુપઞ્ઞો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરામં ગન્તા હોતિ અભિક્ખણં ભિક્ખૂનં સન્તિકે ધમ્મસ્સવણાય. તસ્સ ભિક્ખૂ ધમ્મં દેસેન્તિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેન્તિ. સો તસ્મિં આસને નિસિન્નો તસ્સા કથાય આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ. વુટ્ઠિતોપિ તમ્હા આસના તસ્સા કથાય આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ. સેય્યથાપિ નામ કુમ્ભો ઉક્કુજ્જો તત્ર ઉદકં આસિત્તં સણ્ઠાતિ, નો વિવટ્ટતિ; એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરામં ગન્તા હોન્તિ અભિક્ખણં ભિક્ખૂનં સન્તિકે ધમ્મસ્સવણાય. તસ્સ ભિક્ખૂ ધમ્મં દેસેન્તિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં

કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેન્તિ. સો તસ્મિં આસને નિસિન્નો તસ્સા કથાય આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ. વુટ્ઠિતોપિ તમ્હા આસના તસ્સા કથાય આદિમ્પિ મનસિ કરોતિ, મજ્ઝમ્પિ મનસિ કરોતિ, પરિયોસાનમ્પિ મનસિ કરોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘પુથુપઞ્ઞો’’.

**૧૧૦**. કતમો ચ પુગ્ગલો કામેસુ ચ ભવેસુ ચ અવીતરાગો? સોતાપન્નસકદાગામિનો – ઇમે વુચ્ચન્તિ પુગ્ગલા ‘‘કામેસુ ચ ભવેસુ ચ અવીતરાગા’’.

**૧૧૧**. કતમો ચ પુગ્ગલો કામેસુ વીતરાગો, ભવેસુ અવીતરાગો? અનાગામી – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘કામેસુ વીતરાગો, ભવેસુ અવીતરાગો’’.

**૧૧૨**. કતમો ચ પુગ્ગલો કામેસુ ચ ભવેસુ ચ વીતરાગો? અરહા – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘કામેસુ ચ ભવેસુ ચ વીતરાગો’’.

**૧૧૩**. કતમો ચ પુગ્ગલો પાસાણલેખૂપમો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ. સેય્યથાપિ નામ પાસાણે લેખા ન ખિપ્પં લુજ્જતિ વાતેન વા ઉદકેન વા, ચિરટ્ઠિતિકા હોતિ; એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘પાસાણલેખૂપમો’’.

**૧૧૪**. કતમો ચ પુગ્ગલો પથવિલેખૂપમો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ન ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ. સેય્યથાપિ નામ પથવિયા [પઠવિયા (સી॰ સ્યા॰)] લેખા ખિપ્પં લુજ્જતિ વાતેન વા ઉદકેન વા, ન ચિરટ્ઠિતિકા હોતિ; એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ન ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘પથવિલેખૂપમો’’.

**૧૧૫**. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉદકલેખૂપમો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આગાળ્હેનપિ વુચ્ચમાનો ફરુસેનપિ વુચ્ચમાનો અમનાપેનપિ વુચ્ચમાનો સંસન્દતિમેવ [... ચેવ (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૩.૧૩૩] સન્ધિયતિમેવ [... ચેવ (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૩.૧૩૩] સમ્મોદતિમેવ [... ચેવ (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૩.૧૩૩]. સેય્યથાપિ નામ ઉદકે લેખા ખિપ્પં લુજ્જતિ, ન ચિરટ્ઠિતિકા હોતિ; એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આગાળ્હેનપિ વુચ્ચમાનો ફરુસેનપિ વુચ્ચમાનો અમનાપેનપિ વુચ્ચમાનો સંસન્દતિમેવ સન્ધિયતિમેવ સમ્મોદતિમેવ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘ઉદકલેખૂપમો’’.

**૧૧૬**. તત્થ કતમે તયો પોત્થકૂપમા પુગ્ગલા? તયો પોત્થકા – નવોપિ પોત્થકો દુબ્બણ્ણો ચેવ હોતિ દુક્ખસમ્ફસ્સો ચ અપ્પગ્ઘો ચ, મજ્ઝિમોપિ પોત્થકો દુબ્બણ્ણો ચેવ હોતિ દુક્ખસમ્ફસ્સો ચ અપ્પગ્ઘો ચ, જિણ્ણોપિ પોત્થકો દુબ્બણ્ણો ચેવ હોતિ દુક્ખસમ્ફસ્સો ચ અપ્પગ્ઘો ચ. જિણ્ણમ્પિ પોત્થકં ઉક્ખલિપરિમજ્જનં વા કરોન્તિ સઙ્કારકૂટે વા નં છડ્ડેન્તિ. એવમેવં તયોમે પોત્થકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ. કતમે તયો? નવો ચેપિ ભિક્ખુ હોતિ દુસ્સીલો પાપધમ્મો, ઇદમસ્સ દુબ્બણ્ણતાય. સેય્યથાપિ સો પોત્થકો દુબ્બણ્ણો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યે ખો પનસ્સ સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, તેસં તં હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય. ઇદમસ્સ દુક્ખસમ્ફસ્સતાય. સેય્યથાપિ સો પોત્થકો દુક્ખસમ્ફસ્સો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યેસં ખો પન સો પટિગ્ગણ્હાતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં , તેસં તં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં. ઇદમસ્સ અપ્પગ્ઘતાય. સેય્યથાપિ સો પોત્થકો અપ્પગ્ઘો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

મજ્ઝિમો ચેપિ ભિક્ખુ હોતિ…પે॰… થેરો ચેપિ ભિક્ખુ હોતિ દુસ્સીલો પાપધમ્મો, ઇદમસ્સ દુબ્બણ્ણતાય. સેય્યથાપિ સો પોત્થકો દુબ્બણ્ણો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યે ખો પનસ્સ સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, તેસં તં હોતિ દીઘરત્તં અહિતાય દુક્ખાય. ઇદમસ્સ દુક્ખસમ્ફસ્સતાય. સેય્યથાપિ સો પોત્થકો દુક્ખસમ્ફસ્સો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યેસં ખો પન સો પટિગ્ગણ્હાતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં, તેસં તં ન મહપ્ફલં હોતિ ન મહાનિસંસં. ઇદમસ્સ અપ્પગ્ઘતાય. સેય્યથાપિ સો પોત્થકો અપ્પગ્ઘો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

એવરૂપો ચે થેરો ભિક્ખુ સઙ્ઘમજ્ઝે ભણતિ. તમેનં ભિક્ખૂ એવમાહંસુ – ‘‘કિં નુ ખો તુય્હં બાલસ્સ અબ્યત્તસ્સ ભણિતેન, ત્વમ્પિ નામ ભણિતબ્બં મઞ્ઞસી’’તિ! સો કુપિતો અનત્તમનો તથારૂપિં વાચં નિચ્છારેતિ યથારૂપાય વાચાય સઙ્ઘો તં ઉક્ખિપતિ, સઙ્કારકૂટેવ નં પોત્થકં. ઇમે તયો પોત્થકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ.

**૧૧૭**. તત્થ કતમે તયો કાસિકવત્થૂપમા પુગ્ગલા? તીણિ કાસિકવત્થાનિ – નવમ્પિ કાસિકવત્થં વણ્ણવન્તઞ્ચેવ હોતિ સુખસમ્ફસ્સઞ્ચ મહગ્ઘઞ્ચ, મજ્ઝિમમ્પિ કાસિકવત્થં વણ્ણવન્તઞ્ચેવ હોતિ સુખસમ્ફસ્સઞ્ચ મહગ્ઘઞ્ચ, જિણ્ણમ્પિ કાસિકવત્થં વણ્ણવન્તઞ્ચેવ હોતિ સુખસમ્ફસ્સઞ્ચ મહગ્ઘઞ્ચ. જિણ્ણમ્પિ કાસિકવત્થં રતનપલિવેઠનં વા કરોન્તિ ગન્ધકરણ્ડકે વા નં નિક્ખિપન્તિ.

એવમેવં તયોમે કાસિકવત્થૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ. કતમે તયો? નવો ચેપિ ભિક્ખુ હોતિ સીલવા કલ્યાણધમ્મો , ઇદમસ્સ સુવણ્ણતાય. સેય્યથાપિ તં કાસિકવત્થં વણ્ણવન્તં, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યે ખો પનસ્સ સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, તેસં તં હોતિ દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. ઇદમસ્સ સુખસમ્ફસ્સતાય. સેય્યથાપિ તં કાસિકવત્થં સુખસમ્ફસ્સં, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યેસં ખો પન સો [યેસં ખો પન (સબ્બત્થ) અ॰ નિ॰ ૩.૧૦૦] પટિગ્ગણ્હાતિ [પતિગણ્હાતિ (સી॰) રૂપસિદ્ધિટીકાય પન સમેતિ] ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં, તેસં તં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસં. ઇદમસ્સ મહગ્ઘતાય. સેય્યથાપિ તં કાસિકવત્થં મહગ્ઘં, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

મજ્ઝિમો ચેપિ ભિક્ખુ…પે॰… થેરો ચેપિ ભિક્ખુ હોતિ સીલવા કલ્યાણધમ્મો, ઇદમસ્સ સુવણ્ણતાય. સેય્યથાપિ તં કાસિકવત્થં વણ્ણવન્તં, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યે ખો પનસ્સ સેવન્તિ ભજન્તિ પયિરુપાસન્તિ દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જન્તિ, તેસં તં હોતિ દીઘરત્તં હિતાય સુખાય. ઇદમસ્સ સુખસમ્ફસ્સતાય. સેય્યથાપિ તં કાસિકવત્થં સુખસમ્ફસ્સં, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. યેસં ખો પન સો પટિગ્ગણ્હાતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં, તેસં તં મહપ્ફલં હોતિ મહાનિસંસં. ઇદમસ્સ મહગ્ઘતાય. સેય્યથાપિ તં કાસિકવત્થં મહગ્ઘં, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

એવરૂપો ચે થેરો ભિક્ખુ સઙ્ઘમજ્ઝે ભણતિ, તમેનં ભિક્ખૂ એવમાહંસુ – ‘‘અપ્પસદ્દા આયસ્મન્તો હોથ, થેરો ભિક્ખુ ધમ્મઞ્ચ વિનયઞ્ચ ભણતી’’તિ. તસ્સ તં વચનં આધેય્યં ગચ્છતિ, ગન્ધકરણ્ડકેવ નં કાસિકવત્થં. ઇમે તયો કાસિકવત્થૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ.

**૧૧૮**. કતમો ચ પુગ્ગલો સુપ્પમેય્યો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉદ્ધતો હોતિ ઉન્નળો ચપલો મુખરો વિકિણ્ણવાચો મુટ્ઠસ્સતિ અસમ્પજાનો અસમાહિતો વિબ્ભન્તચિત્તો પાકટિન્દ્રિયો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સુપ્પમેય્યો’’.

૧૧૯. કતમો ચ પુગ્ગલો દુપ્પમેય્યો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અનુદ્ધતો હોતિ અનુન્નળો અચપલો અમુખરો અવિકિણ્ણવાચો ઉપટ્ઠિતસ્સતિ સમ્પજાનો સમાહિતો એકગ્ગચિત્તો સંવુતિન્દ્રિયો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘દુપ્પમેય્યો’’.

૧૨૦. કતમો ચ પુગ્ગલો અપ્પમેય્યો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અપ્પમેય્યો’’.

૧૨૧. કતમો ચ પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હીનો હોતિ સીલેન સમાધિના પઞ્ઞાય. એવરૂપો પુગ્ગલો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો, અઞ્ઞત્ર અનુદ્દયા અઞ્ઞત્ર અનુકમ્પા.

૧૨૨. કતમો ચ પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સદિસો હોતિ સીલેન સમાધિના પઞ્ઞાય. એવરૂપો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? ‘‘સીલસામઞ્ઞગતાનં સતં સીલકથા ચ નો ભવિસ્સતિ, સા ચ નો ફાસુ ભવિસ્સતિ, સા ચ નો પવત્તિની ભવિસ્સતિ; સમાધિસામઞ્ઞગતાનં સતં સમાધિકથા ચ નો ભવિસ્સતિ, સા ચ નો ફાસુ ભવિસ્સતિ, સા ચ નો પવત્તિની [પવત્તની (સી॰) અ॰ નિ॰ ૩.૨૬] ભવિસ્સતિ; પઞ્ઞાસામઞ્ઞગતાનં સતં પઞ્ઞાકથા ચ નો ભવિસ્સતિ, સા ચ નો ફાસુ ભવિસ્સતિ, સા ચ નો પવત્તિની ભવિસ્સતી’’તિ. તસ્મા એવરૂપો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો.

૧૨૩. કતમો ચ પુગ્ગલો સક્કત્વા ગરું કત્વા સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અધિકો હોતિ સીલેન સમાધિના પઞ્ઞાય. એવરૂપો પુગ્ગલો સક્કત્વા ગરું કત્વા સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? ‘‘અપરિપૂરં વા સીલક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સામિ, પરિપૂરં વા સીલક્ખન્ધં તત્થ તત્થ પઞ્ઞાય અનુગ્ગહેસ્સામિ; અપરિપૂરં વા સમાધિક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સામિ, પરિપૂરં વા સમાધિક્ખન્ધં તત્થ તત્થ પઞ્ઞાય અનુગ્ગહેસ્સામિ; અપરિપૂરં વા પઞ્ઞાક્ખન્ધં પરિપૂરેસ્સામિ, પરિપૂરં વા પઞ્ઞાક્ખન્ધં તત્થ તત્થ પઞ્ઞાય અનુગ્ગહેસ્સામી’’તિ. તસ્મા એવરૂપો પુગ્ગલો સક્કત્વા ગરું કત્વા સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો.

૧૨૪. કતમો ચ પુગ્ગલો જિગુચ્છિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ પાપધમ્મો અસુચિ સઙ્કસ્સરસમાચારો પટિચ્છન્નકમ્મન્તો અસ્સમણો સમણપટિઞ્ઞો અબ્રહ્મચારી બ્રહ્મચારિપટિઞ્ઞો અન્તોપૂતિ અવસ્સુતો કસમ્બુજાતો. એવરૂપો પુગ્ગલો જિગુચ્છિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? કિઞ્ચાપિ એવરૂપસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ, અથ ખો નં પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ – ‘‘પાપમિત્તો પુરિસપુગ્ગલો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો’’તિ. સેય્યથાપિ નામ અહિ ગૂથગતો કિઞ્ચાપિ ન ડંસતિ, અથ ખો નં મક્ખેતિ; એવમેવં કિઞ્ચાપિ એવરૂપસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ, અથ ખો નં પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ – ‘‘પાપમિત્તો પુરિસપુગ્ગલો પાપસહાયો પાપસમ્પવઙ્કો’’તિ! તસ્મા એવરૂપો પુગ્ગલો જિગુચ્છિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો.

**૧૨૫**. કતમો ચ પુગ્ગલો અજ્ઝુપેક્ખિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ ઉપાયાસબહુલો, અપ્પમ્પિ વુત્તો સમાનો અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. સેય્યથાપિ નામ દુટ્ઠારુકો કટ્ઠેન વા કઠલાય વા ઘટ્ટિતો ભિય્યોસો મત્તાય આસવં દેતિ, એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ ઉપાયાસબહુલો, અપ્પમ્પિ વુત્તો સમાનો અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. સેય્યથાપિ નામ તિન્દુકાલાતં કટ્ઠેન વા કઠલાય વા ઘટ્ટિતં ભિય્યોસો મત્તાય ચિચ્ચિટાયતિ ચિટિચિટાયતિ, એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ ઉપાયાસબહુલો, અપ્પમ્પિ વુત્તો સમાનો અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ. સેય્યથાપિ નામ ગૂથકૂપો કટ્ઠેન વા કઠલાય વા ઘટ્ટિતો ભિય્યોસો મત્તાય દુગ્ગન્ધો હોતિ, એવમેવં ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કોધનો હોતિ ઉપાયાસબહુલો, અપ્પમ્પિ વુત્તો સમાનો અભિસજ્જતિ કુપ્પતિ બ્યાપજ્જતિ પતિત્થીયતિ, કોપઞ્ચ દોસઞ્ચ અપ્પચ્ચયઞ્ચ પાતુકરોતિ; એવરૂપો પુગ્ગલો અજ્ઝુપેક્ખિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? ''અક્કોસેય્યપિ મં પરિભાસેય્યપિ મં અનત્થમ્પિ મે કરેય્યા''તિ! તસ્મા એવરૂપો પુગ્ગલો અજ્ઝુપેક્ખિતબ્બો ન સેવિતબ્બો ન ભજિતબ્બો ન પયિરુપાસિતબ્બો.

**૧૨૬**. કતમો ચ પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ કલ્યાણધમ્મો – એવરૂપો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો. તં કિસ્સ હેતુ? કિઞ્ચાપિ એવરૂપસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન દિટ્ઠાનુગતિં આપજ્જતિ, અથ ખો નં કલ્યાણો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ – ''કલ્યાણમિત્તો પુરિસપુગ્ગલો કલ્યાણસહાયો કલ્યાણસમ્પવઙ્કો''તિ! તસ્મા એવરૂપો પુગ્ગલો સેવિતબ્બો ભજિતબ્બો પયિરુપાસિતબ્બો.

**૧૨૭**. કતમો ચ પુગ્ગલો સીલેસુ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિં મત્તસો કારી, પઞ્ઞાય મત્તસો કારી? સોતાપન્નસકદાગામિનો – ઇમે વુચ્ચન્તિ પુગ્ગલા સીલેસુ પરિપૂરકારિનો, સમાધિસ્મિં મત્તસો કારિનો, પઞ્ઞાય મત્તસો કારિનો.

**૧૨૮**. કતમો ચ પુગ્ગલો સીલેસુ ચ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિઞ્ચ પરિપૂરકારી, પઞ્ઞાય મત્તસો કારી? અનાગામી – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સીલેસુ ચ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિઞ્ચ પરિપૂરકારી, પઞ્ઞાય મત્તસો કારી.

**૧૨૯**. કતમો ચ પુગ્ગલો સીલેસુ ચ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિઞ્ચ પરિપૂરકારી, પઞ્ઞાય ચ પરિપૂરકારી? અરહા – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સીલેસુ ચ પરિપૂરકારી, સમાધિસ્મિઞ્ચ પરિપૂરકારી, પઞ્ઞાય ચ પરિપૂરકારી.

**૧૩૦**. તત્થ કતમે તયો સત્થારો? ઇધેકચ્ચો સત્થા કામાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ [પઞ્ઞાપેતિ (સી॰ સ્યા॰)], ન રૂપાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, ન વેદનાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ. ઇધ પનેકચ્ચો સત્થા કામાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, રૂપાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, ન વેદનાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ. ઇધ પનેકચ્ચો સત્થા કામાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, રૂપાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, વેદનાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ.

તત્ર ય્વાયં સત્થા કામાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, ન રૂપાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, ન વેદનાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, રૂપાવચરસમાપત્તિયા લાભી સત્થા તેન દટ્ઠબ્બો. તત્ર ય્વાયં સત્થા કામાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, રૂપાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, ન વેદનાનં પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, અરૂપાવચરસમાપત્તિયા લાભી સત્થા તેન દટ્ઠબ્બો. તત્ર ય્વાયં સત્થા

કામાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, રૂપાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, વેદનાનઞ્ચ પરિઞ્ઞં પઞ્ઞપેતિ, સમ્માસમ્બુદ્ધો સત્થા તેન દટ્ઠબ્બો. ઇમે તયો સત્થારો.

**૧૩૧**. તત્થ કતમે અપરેપિ તયો સત્થારો? ઇધેકચ્ચો સત્થા દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ, અભિસમ્પરાયઞ્ચ અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ. ઇધ પનેકચ્ચો સત્થા દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ, નો ચ ખો અભિસમ્પરાયં અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ. ઇધ પનેકચ્ચો સત્થા દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો ન પઞ્ઞપેતિ, અભિસમ્પરાયઞ્ચ અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો ન પઞ્ઞપેતિ.

તત્ર ય્વાયં સત્થા દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ, અભિસમ્પરાયઞ્ચ અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ, સસ્સતવાદો સત્થા તેન દટ્ઠબ્બો. તત્ર ય્વાયં સત્થા દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ, નો ચ ખો અભિસમ્પરાયં અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો પઞ્ઞપેતિ, ઉચ્છેદવાદો સત્થા તેન દટ્ઠબ્બો. તત્ર ય્વાયં સત્થા દિટ્ઠે ચેવ ધમ્મે અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો ન પઞ્ઞપેતિ, અભિસમ્પરાયઞ્ચ અત્તાનં સચ્ચતો થેતતો ન પઞ્ઞપેતિ, સમ્માસમ્બુદ્ધો સત્થા તેન દટ્ઠબ્બો. ઇમે અપરેપિ તયો સત્થારો.

તિકનિદ્દેસો.

## ૪. ચતુક્કપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

**૧૩૨**. કતમો ચ પુગ્ગલો અસપ્પુરિસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અસપ્પુરિસો’’.

**૧૩૩**. કતમો ચ પુગ્ગલો અસપ્પુરિસેન અસપ્પુરિસતરો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ પાણાતિપાતી હોતિ પરઞ્ચ પાણાતિપાતે સમાદપેતિ , અત્તના ચ અદિન્નાદાયી હોતિ પરઞ્ચ અદિન્નાદાને સમાદપેતિ, અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારે સમાદપેતિ, અત્તના ચ મુસાવાદી હોતિ પરઞ્ચ મુસાવાદે સમાદપેતિ, અત્તના ચ સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાયી હોતિ પરઞ્ચ સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાને સમાદપેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અસપ્પુરિસેન અસપ્પુરિસતરો’’.

**૧૩૪**. કતમો ચ પુગ્ગલો સપ્પુરિસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ , અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સપ્પુરિસો’’.

**૧૩૫**. કતમો ચ પુગ્ગલો સપ્પુરિસેન સપ્પુરિસતરો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ અદિન્નાદાના વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ મુસાવાદા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ સુરામેરયમજ્જપમાદટ્ઠાના વેરમણિયા સમાદપેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સપ્પુરિસેન સપ્પુરિસતરો’’.

૧૩૬. કતમો ચ પુગ્ગલો પાપો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ, કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ, મુસાવાદી હોતિ, પિસુણવાચો [પિસુણાવાચો] હોતિ, ફરુસવાચો [ફરુસાવાચો (સી॰) દી॰ નિ॰ ૩.૧૧૫] હોતિ, સમ્ફપ્પલાપી હોતિ, અભિજ્ઝાલુ હોતિ, બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, મિચ્છાદિટ્ઠિ [મિચ્છાદિટ્ઠી (ક॰)] હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પાપો''.

૧૩૭. કતમો ચ પુગ્ગલો પાપેન પાપતરો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ પાણાતિપાતી હોતિ પરઞ્ચ પાણાતિપાતે સમાદપેતિ, અત્તના ચ અદિન્નાદાયી હોતિ પરઞ્ચ અદિન્નાદાને સમાદપેતિ, અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારી હોતિ પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારે સમાદપેતિ, અત્તના ચ મુસાવાદી હોતિ પરઞ્ચ મુસાવાદે સમાદપેતિ, અત્તના ચ પિસુણવાચો હોતિ પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય સમાદપેતિ, અત્તના ચ ફરુસવાચો હોતિ પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય સમાદપેતિ, અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપી હોતિ પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપે સમાદપેતિ, અત્તના ચ અભિજ્ઝાલુ હોતિ પરઞ્ચ અભિજ્ઝાય સમાદપેતિ, અત્તના ચ બ્યાપન્નચિત્તો હોતિ પરઞ્ચ બ્યાપાદે સમાદપેતિ, અત્તના ચ મિચ્છાદિટ્ઠિ હોતિ પરઞ્ચ મિચ્છાદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પાપેન પાપતરો''.

૧૩૮. કતમો ચ પુગ્ગલો કલ્યાણો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ , કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ, મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ, પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, અનભિજ્ઝાલુ હોતિ, અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ, સમ્માદિટ્ઠિ [સમ્માદિટ્ઠી (ક॰)] હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કલ્યાણો''.

૧૩૯. કતમો ચ પુગ્ગલો કલ્યાણેન કલ્યાણતરો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ અદિન્નાદાના વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ કામેસુમિચ્છાચારા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ કામેસુમિચ્છાચારા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ મુસાવાદા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ પિસુણાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ ફરુસાય વાચાય વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ સમ્ફપ્પલાપા વેરમણિયા સમાદપેતિ, અત્તના ચ અનભિજ્ઝાલુ હોતિ પરઞ્ચ અનભિજ્ઝાય સમાદપેતિ, અત્તના ચ અબ્યાપન્નચિત્તો હોતિ પરઞ્ચ અબ્યાપાદે સમાદપેતિ, અત્તના ચ સમ્માદિટ્ઠિ હોતિ પરઞ્ચ સમ્માદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કલ્યાણેન કલ્યાણતરો''.

૧૪૦. કતમો ચ પુગ્ગલો પાપધમ્મો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પાણાતિપાતી હોતિ, અદિન્નાદાયી હોતિ...પે॰... મિચ્છાદિટ્ઠિ હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પાપધમ્મો''.

૧૪૧. કતમો ચ પુગ્ગલો પાપધમ્મેન પાપધમ્મતરો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ પાણાતિપાતી હોતિ પરઞ્ચ પાણાતિપાતે સમાદપેતિ, અત્તના ચ અદિન્નાદાયી હોતિ પરઞ્ચ અદિન્નાદાને સમાદપેતિ...પે॰... અત્તના ચ મિચ્છાદિટ્ઠિ હોતિ પરઞ્ચ મિચ્છાદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પાપધમ્મેન પાપધમ્મતરો''.

૧૪૨. કતમો ચ પુગ્ગલો કલ્યાણધમ્મો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ, અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ...પે॰... સમાદિટ્ઠિ હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કલ્યાણધમ્મો''.

૧૪૩. કતમો ચ પુગ્ગલો કલ્યાણધમ્મેન કલ્યાણધમ્મતરો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ પરઞ્ચ પાણાતિપાતા વેરમણિયા સમાદપેતિ...પે॰... અત્તના ચ સમ્માદિટ્ઠિ હોતિ પરઞ્ચ સમ્માદિટ્ઠિયા સમાદપેતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''કલ્યાણધમ્મેન કલ્યાણધમ્મતરો''.

૧૪૪. કતમો ચ પુગ્ગલો સાવજ્જો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સાવજ્જેન કાયકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ, સાવજ્જેન વચીકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ, સાવજ્જેન મનોકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સાવજ્જો''.

૧૪૫. કતમો ચ પુગ્ગલો વજ્જબહુલો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સાવજ્જેન બહુલં કાયકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ અપ્પં અનવજ્જેન, સાવજ્જેન બહુલં વચીકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ અપ્પં અનવજ્જેન, સાવજ્જેન બહુલં મનોકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ અપ્પં અનવજ્જેન – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''વજ્જબહુલો''.

૧૪૬. કતમો ચ પુગ્ગલો અપ્પવજ્જો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અનવજ્જેન બહુલં કાયકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ અપ્પં સાવજ્જેન, અનવજ્જેન બહુલં વચીકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ અપ્પં સાવજ્જેન, અનવજ્જેન બહુલં મનોકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ અપ્પં સાવજ્જેન – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અપ્પવજ્જો''.

૧૪૭. કતમો ચ પુગ્ગલો અનવજ્જો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અનવજ્જેન કાયકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ, અનવજ્જેન વચીકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ, અનવજ્જેન મનોકમ્મેન સમન્નાગતો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''અનવજ્જો''.

૧૪૮. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉગ્ઘટિતઞ્ઞૂ? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સહ ઉદાહટવેલાય ધમ્માભિસમયો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''ઉગ્ઘટિતઞ્ઞૂ''.

૧૪૯. કતમો ચ પુગ્ગલો વિપઞ્ચિતઞ્ઞૂ? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સંખિત્તેન ભાસિતસ્સ વિત્થારેન અત્થે વિભજિયમાને ધમ્માભિસમયો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''વિપઞ્ચિતઞ્ઞૂ''.

૧૫૦. કતમો ચ પુગ્ગલો નેય્યો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઉદ્દેસતો પરિપુચ્છતો યોનિસો મનસિકરોતો કલ્યાણમિત્તે સેવતો ભજતો પયિરુપાસતો એવં અનુપુબ્બેન ધમ્માભિસમયો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''નેય્યો''.

૧૫૧. કતમો ચ પુગ્ગલો પદપરમો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ બહુમ્પિ સુણતો બહુમ્પિ ભણતો બહુમ્પિ ધારયતો બહુમ્પિ વાચયતો ન તાય જાતિયા ધમ્માભિસમયો હોતિ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''પદપરમો''.

૧૫૨. કતમો ચ પુગ્ગલો યુત્તપ્પટિભાનો [યુત્તપટિભાણો (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૩૨] નો મુત્તપ્પટિભાનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્હં પુટ્ઠો સમાનો યુત્તં વદતિ નો સીઘં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''યુત્તપ્પટિભાનો નો મુત્તપ્પટિભાનો''.

૧૫૩. કતમો ચ પુગ્ગલો મુત્તપ્પટિભાનો નો યુત્તપ્પટિભાનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્હં પુટ્ઠો સમાનો સીઘં વદતિ નો યુત્તં – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''મુત્તપ્પટિભાનો નો યુત્તપ્પટિભાનો''.

**૧૫૪**. કતમો ચ પુગ્ગલો યુત્તપ્પટિભાનો ચ મુત્તપ્પટિભાનો ચ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્હં પુટ્ઠો સમાનો યુત્તઞ્ચ વદતિ સીઘઞ્ચ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''યુત્તપ્પટિભાનો ચ મુત્તપ્પટિભાનો ચ''.

**૧૫૫**. કતમો ચ પુગ્ગલો નેવ યુત્તપ્પટિભાનો નો મુત્તપ્પટિભાનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્હં પુટ્ઠો સમાનો નેવ યુત્તં વદતિ નો સીઘં – અયં વુચ્ચતિ, પુગ્ગલો ''નેવ યુત્તપ્પટિભાનો નો મુત્તપ્પટિભાનો''.

**૧૫૬**. તત્થ કતમે ચત્તારો ધમ્મકથિકા પુગ્ગલા? ઇધેકચ્ચો ધમ્મકથિકો અપ્પઞ્ચ ભાસતિ અસહિતઞ્ચ, પરિસા ચસ્સ ન કુસલા હોતિ સહિતાસહિતસ્સ. એવરૂપો ધમ્મકથિકો એવરૂપાય પરિસાય ધમ્મકથિકોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

ઇધ પનેકચ્ચો ધમ્મકથિકો અપ્પઞ્ચ ભાસતિ સહિતઞ્ચ, પરિસા ચસ્સ કુસલા હોતિ સહિતાસહિતસ્સ. એવરૂપો ધમ્મકથિકો એવરૂપાય પરિસાય ધમ્મકથિકોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

ઇધ પનેકચ્ચો ધમ્મકથિકો બહુઞ્ચ ભાસતિ અસહિતઞ્ચ, પરિસા ચસ્સ ન કુસલા હોતિ સહિતાસહિતસ્સ. એવરૂપો ધમ્મકથિકો એવરૂપાય પરિસાય ધમ્મકથિકોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ.

ઇધ પનેકચ્ચો ધમ્મકથિકો બહુઞ્ચ ભાસતિ સહિતઞ્ચ, પરિસા ચસ્સ કુસલા હોતિ સહિતાસહિતસ્સ. એવરૂપો ધમ્મકથિકો એવરૂપાય પરિસાય ધમ્મકથિકોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતિ. ઇમે ચત્તારો ''ધમ્મકથિકા પુગ્ગલા''.

**૧૫૭**. તત્થ કતમે ચત્તારો વલાહકૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારો વલાહકા – ગજ્જિતા નો વસ્સિતા, વસ્સિતા નો ગજ્જિતા, ગજ્જિતા ચ વસ્સિતા ચ, નેવ ગજ્જિતા નો વસ્સિતા. એવમેવં ચત્તારોમે વલાહકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો ? ગજ્જિતા નો વસ્સિતા, વસ્સિતા નો ગજ્જિતા, ગજ્જિતા ચ વસ્સિતા ચ, નેવ ગજ્જિતા નો વસ્સિતા.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ગજ્જિતા હોતિ નો વસ્સિતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ભાસિતા હોતિ, નો કત્તા. એવં પુગ્ગલો ગજ્જિતા હોતિ, નો વસ્સિતા. સેય્યથાપિ સો વલાહકો ગજ્જિતા નો વસ્સિતા, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો વસ્સિતા હોતિ નો ગજ્જિતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કત્તા હોતિ, નો ભાસિતા. એવં પુગ્ગલો વસ્સિતા હોતિ નો ગજ્જિતા. સેય્યથાપિ સો વલાહકો વસ્સિતા નો ગજ્જિતા, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ગજ્જિતા ચ હોતિ વસ્સિતા ચ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ભાસિતા ચ હોતિ, કત્તા ચ. એવં પુગ્ગલો ગજ્જિતા ચ હોતિ વસ્સિતા ચ. સેય્યથાપિ સો વલાહકો ગજ્જિતા ચ વસ્સિતા ચ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ ગજ્જિતા હોતિ નો વસ્સિતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ ભાસિતા હોતિ નો કત્તા. એવં પુગ્ગલો નેવ ગજ્જિતા હોતિ નો વસ્સિતા. સેય્યથાપિ સો વલાહકો નેવ ગજ્જિતા નો વસ્સિતા, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

ઇમે ચત્તારો વલાહકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૫૮**. તત્થ કતમે ચત્તારો મૂસિકૂપમા પુગ્ગલા? ચતસ્સો મૂસિકા – ગાધં કત્તા નો વસિતા, વસિતા નો ગાધં કત્તા, ગાધં કત્તા ચ વસિતા ચ, નેવ ગાધં કત્તા નો વસિતા. એવમેવં ચત્તારોમે મૂસિકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો

સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? ગાધં કત્તા નો વસિતા, વસિતા નો ગાધં કત્તા, ગાધં કત્તા ચ વસિતા ચ, નેવ ગાધં કત્તા નો વસિતા.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ગાધં કત્તા હોતિ નો વસિતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ધમ્મં પરિયાપુણાતિ – સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો ગાધં કત્તા હોતિ નો વસિતા. સેય્યથાપિ સા મૂસિકા ગાધં કત્તા નો વસિતા, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો વસિતા હોતિ નો ગાધં કત્તા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ધમ્મં ન પરિયાપુણાતિ – સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો વસિતા હોતિ નો ગાધં કત્તા. સેય્યથાપિ સા મૂસિકા વસિતા નો ગાધં કત્તા, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ગાધં કત્તા ચ હોતિ વસિતા ચ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ધમ્મં પરિયાપુણાતિ – સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો ગાધં કત્તા ચ હોતિ વસિતા ચ. સેય્યથાપિ સા મૂસિકા ગાધં કત્તા ચ વસિતા ચ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ ગાધં કત્તા હોતિ નો વસિતા? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ધમ્મં ન પરિયાપુણાતિ – સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો નેવ ગાધં કત્તા હોતિ નો વસિતા. સેય્યથાપિ સા મૂસિકા નેવ ગાધં કત્તા નો વસિતા, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

ઇમે ચત્તારો મૂસિકૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૫૯**. તત્થ કતમે ચત્તારો અમ્બૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારિ અમ્બાનિ – આમં પક્કવણ્ણિ [પક્કવણ્ણી], પક્કં આમવણ્ણિ [આમવણ્ણી (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૦૫], આમં આમવણ્ણિ, પક્કં પક્કવણ્ણિ. એવમેવં ચત્તારોમે અમ્બૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? આમો પક્કવણ્ણી, પક્કો આમવણ્ણી, આમો આમવણ્ણી, પક્કો પક્કવણ્ણી.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો આમો હોતિ પક્કવણ્ણી? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં [સમ્મિઞ્જિતં (સી॰ સ્યા॰)] પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં

નપ્પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો આમો હોતિ પક્કવણ્ણી. સેય્યથાપિ તં અમ્બં આમં પક્કવણ્ણિ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો પક્કો હોતિ આમવણ્ણી? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખસમુદયો’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધો’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો પક્કો હોતિ આમવણ્ણી. સેય્યથાપિ તં અમ્બં પક્કં આમવણ્ણિ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો આમો હોતિ આમવણ્ણી? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ... પે॰... ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો આમો હોતિ આમવણ્ણી. સેય્યથાપિ તં અમ્બં આમં આમવણ્ણિ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો પક્કો હોતિ પક્કવણ્ણી? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં . સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ ... પે॰... ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો પક્કો હોતિ પક્કવણ્ણી. સેય્યથાપિ તં અમ્બં પક્કં પક્કવણ્ણિ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

ઇમે ચત્તારો અમ્બૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૬૦**. તત્થ કતમે ચત્તારો કુમ્ભૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારો કુમ્ભા – તુચ્છો પિહિતો, પૂરો વિવટો, તુચ્છો વિવટો, પૂરો પિહિતો. એવમેવં ચત્તારોમે કુમ્ભૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? તુચ્છો પિહિતો, પૂરો વિવટો, તુચ્છો વિવટો, પૂરો પિહિતો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો તુચ્છો હોતિ પિહિતો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ... પે॰... ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો તુચ્છો હોતિ પિહિતો. સેય્યથાપિ સો કુમ્ભો તુચ્છો પિહિતો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો પૂરો હોતિ વિવટો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો પૂરો હોતિ વિવટો. સેય્યથાપિ સો કુમ્ભો પૂરો વિવટો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો તુચ્છો હોતિ વિવટો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ...

પે॰… ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો તુચ્છો હોતિ વિવટો. સેય્યથાપિ સો કુમ્ભો તુચ્છો વિવટો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો પૂરો હોતિ પિહિતો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો પૂરો હોતિ પિહિતો. સેય્યથાપિ સો કુમ્ભો પૂરો પિહિતો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. ઇમે ચત્તારો કુમ્ભૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૬૧**. તત્થ કતમે ચત્તારો ઉદકરહદૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારો ઉદકરહદા – ઉત્તાનો ગમ્ભીરોભાસો, ગમ્ભીરો ઉત્તાનોભાસો, ઉત્તાનો ઉત્તાનોભાસો, ગમ્ભીરો ગમ્ભીરોભાસો. એવમેવં ચત્તારોમે ઉદકરહદૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? ઉત્તાનો ગમ્ભીરોભાસો, ગમ્ભીરો ઉત્તાનોભાસો, ઉત્તાનો ઉત્તાનોભાસો, ગમ્ભીરો ગમ્ભીરોભાસો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉત્તાનો હોતિ ગમ્ભીરોભાસો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ… પે॰… ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો ઉત્તાનો હોતિ ગમ્ભીરોભાસો. સેય્યથાપિ સો ઉદકરહદો ઉત્તાનો ગમ્ભીરોભાસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ગમ્ભીરો હોતિ ઉત્તાનોભાસો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો ગમ્ભીરો હોતિ ઉત્તાનોભાસો. સેય્યથાપિ સો ઉદકરહદો ગમ્ભીરો ઉત્તાનોભાસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉત્તાનો હોતિ ઉત્તાનોભાસો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ ન પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ… પે॰… ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો ઉત્તાનો હોતિ ઉત્તાનોભાસો. સેય્યથાપિ સો ઉદકરહદો ઉત્તાનો ઉત્તાનોભાસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ગમ્ભીરો હોતિ ગમ્ભીરોભાસો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ પાસાદિકં હોતિ અભિક્કન્તં પટિક્કન્તં આલોકિતં વિલોકિતં સમિઞ્જિતં પસારિતં સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણં. સો ‘‘ઇદં દુક્ખ’’ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ…પે॰… ‘‘અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા’’તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો ગમ્ભીરો હોતિ ગમ્ભીરોભાસો. સેય્યથાપિ સો ઉદકરહદો ગમ્ભીરો ગમ્ભીરોભાસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. ઇમે ચત્તારો ઉદકરહદૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૬૨**. તત્થ કતમે ચત્તારો બલીબદ્દૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારો બલીબદ્દા [બલિબદ્ધા (સ્યા॰)] – સકગવચણ્ડો [સગવચણ્ડો (ક॰ સી॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૦૮] નો પરગવચણ્ડો, પરગવચણ્ડો નો સકગવચણ્ડો, સકગવચણ્ડો ચ પરગવચણ્ડો ચ, નેવ સકગવચણ્ડો નો પરગવચણ્ડો. એવમેવં ચત્તારોમે બલીબદ્દૂપમા પુગ્ગલા સન્તો

સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? સકગવચણ્ડો નો પરગવચણ્ડો, પરગવચણ્ડો નો સકગવચણ્ડો, સકગવચણ્ડો ચ પરગવચણ્ડો ચ, નેવ સકગવચણ્ડો નો પરગવચણ્ડો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો સકગવચણ્ડો હોતિ નો પરગવચણ્ડો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સકપરિસં ઉબ્બેજિતા હોતિ, નો પરપરિસં. એવં પુગ્ગલો સકગવચણ્ડો હોતિ નો પરગવચણ્ડો. સેય્યથાપિ સો બલીબદ્દો સકગવચણ્ડો નો પરગવચણ્ડો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો પરગવચણ્ડો હોતિ નો સકગવચણ્ડો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પરપરિસં ઉબ્બેજિતા હોતિ, નો સકપરિસં. એવં પુગ્ગલો પરગવચણ્ડો હોતિ નો સકગવચણ્ડો. સેય્યથાપિ સો બલીબદ્દો પરગવચણ્ડો નો સકગવચણ્ડો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો સકગવચણ્ડો ચ હોતિ પરગવચણ્ડો ચ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સકપરિસઞ્ચ ઉબ્બેજિતા હોતિ, પરપરિસઞ્ચ. એવં પુગ્ગલો સકગવચણ્ડો ચ હોતિ પરગવચણ્ડો ચ. સેય્યથાપિ સો બલીબદ્દો સકગવચણ્ડો ચ પરગવચણ્ડો ચ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ સકગવચણ્ડો હોતિ નો પરગવચણ્ડો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ સકપરિસં ઉબ્બેજિતા હોતિ નો પરપરિસં. એવં પુગ્ગલો નેવ સકગવચણ્ડો હોતિ નો પરગવચણ્ડો. સેય્યથાપિ સો બલીબદ્દો નેવ સકગવચણ્ડો નો પરગવચણ્ડો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. ઇમે ચત્તારો બલીબદ્દૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

૧૬૩. તત્થ કતમે ચત્તારો આસીવિસૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારો આસીવિસા [આસિવિસા (સ્યા॰)] – આગતવિસો નો ઘોરવિસો, ઘોરવિસો નો આગતવિસો, આગતવિસો ચ ઘોરવિસો ચ, નેવ આગતવિસો નો ઘોરવિસો. એવમેવં ચત્તારોમે આસીવિસૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં. કતમે ચત્તારો? આગતવિસો નો ઘોરવિસો, ઘોરવિસો નો આગતવિસો, આગતવિસો ચ ઘોરવિસો ચ, નેવ આગતવિસો નો ઘોરવિસો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો આગતવિસો હોતિ નો ઘોરવિસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ન ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ. એવં પુગ્ગલો આગતવિસો હોતિ, નો ઘોરવિસો. સેય્યથાપિ સો આસીવિસો આગતવિસો નો ઘોરવિસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઘોરવિસો હોતિ નો આગતવિસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નહેવ ખો [નેવ ખો (સી॰) અ॰ નિ॰ ૪.૧૧૦] અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ. એવં પુગ્ગલો ઘોરવિસો હોતિ, નો આગતવિસો. સેય્યથાપિ સો આસીવિસો ઘોરવિસો નો આગતવિસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો આગતવિસો ચ હોતિ ઘોરવિસો ચ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ. એવં પુગ્ગલો આગતવિસો ચ હોતિ ઘોરવિસો ચ. સેય્યથાપિ સો આસીવિસો આગતવિસો ચ ઘોરવિસો ચ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ આગતવિસો હોતિ નો ઘોરવિસો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નહેવ ખો અભિણ્હં કુજ્ઝતિ. સો ચ ખ્વસ્સ કોધો ન ચિરં દીઘરત્તં અનુસેતિ. એવં પુગ્ગલો નેવ આગતવિસો હોતિ નો ઘોરવિસો. સેય્યથાપિ સો

આસીવિસો નેવ આગતવિસો નો ઘોરવિસો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. ઇમે ચત્તારો આસીવિસૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૬૪**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુપ્પટિપન્નાનં મિચ્છાપટિપન્નાનં તિત્થિયાનં તિત્થિયસાવકાનં વણ્ણં ભાસતિ – ''સુપ્પટિપન્ના'' ઇતિપિ, ''સમ્માપટિપન્ના'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સુપ્પટિપન્નાનં સમ્માપટિપન્નાનં બુદ્ધાનં બુદ્ધસાવકાનં અવણ્ણં ભાસતિ – ''દુપ્પટિપન્ના'' ઇતિપિ, ''મિચ્છાપટિપન્ના'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુપ્પટિપદાય મિચ્છાપટિપદાય પસાદં જનેતિ – ''સુપ્પટિપદા'' ઇતિપિ , ''સમ્માપટિપદા'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સુપ્પટિપદાય સમ્માપટિપદાય અપ્પસાદં જનેતિ – ''દુપ્પટિપદા'' ઇતિપિ, ''મિચ્છાપટિપદા'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનનુવિચ્ચ અપરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ.

**૧૬૫**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુપ્પટિપન્નાનં મિચ્છાપટિપન્નાનં તિત્થિયાનં તિત્થિયસાવકાનં અવણ્ણં ભાસતિ – ''દુપ્પટિપન્ના'' ઇતિપિ, ''મિચ્છાપટિપન્ના'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સુપ્પટિપન્નાનં સમ્માપટિપન્નાનં બુદ્ધાનં બુદ્ધસાવકાનં વણ્ણં ભાસતિ – ''સુપ્પટિપન્ના'' ઇતિપિ, ''સમ્માપટિપન્ના'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુપ્પટિપદાય મિચ્છાપટિપદાય અપ્પસાદં જનેતિ – ''દુપ્પટિપદા'' ઇતિપિ, ''મિચ્છાપટિપદા'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા અપ્પસાદનીયે ઠાને અપ્પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સુપ્પટિપદાય સમ્માપટિપદાય પસાદં જનેતિ – ''સુપ્પટિપદા'' ઇતિપિ, ''સમ્માપટિપદા'' ઇતિપીતિ. એવં પુગ્ગલો અનુવિચ્ચ પરિયોગાહેત્વા પસાદનીયે ઠાને પસાદં ઉપદંસિતા હોતિ.

**૧૬૬**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નો ચ ખો વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો વણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ અવણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ . યો તત્થ અવણ્ણો તં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, યો તત્થ વણ્ણો તં ન ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન. એવં પુગ્ગલો

અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નો ચ ખો વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નો ચ ખો અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો વણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ અવણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ . યો તત્થ વણ્ણો તં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, યો તત્થ અવણ્ણો તં ન ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન. એવં પુગ્ગલો વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નો ચ ખો અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અવણ્ણારહસ્સ ચ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, વણ્ણારહસ્સ ચ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો વણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ અવણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ. યો તત્થ અવણ્ણો તં ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, યોપિ તત્થ વણ્ણો તમ્પિ ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન. તત્ર કાલઞ્ઞૂ હોતિ તસ્સ પઞ્હસ્સ વેય્યાકરણાય. એવં પુગ્ગલો અવણ્ણારહસ્સ ચ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, વણ્ણારહસ્સ ચ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નોપિ વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો વણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ અવણ્ણોપિ સંવિજ્જતિ. યો તત્થ અવણ્ણો તં ન ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, યોપિ તત્થ વણ્ણો તમ્પિ ન ભણતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન. ઉપેક્ખકો વિહરતિ સતો સમ્પજાનો. એવં પુગ્ગલો નેવ અવણ્ણારહસ્સ અવણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન, નોપિ વણ્ણારહસ્સ વણ્ણં ભાસિતા હોતિ ભૂતં તચ્છં કાલેન.

**૧૬૭**. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી નો પુઞ્ઞફલૂપજીવી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો આજીવો અભિનિબ્બત્તતિ, નો પુઞ્ઞતો – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી, નો પુઞ્ઞફલૂપજીવી’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો પુઞ્ઞફલૂપજીવી નો ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી? પરનિમ્મિતવસવત્તી દેવે [પરનિમ્મિતવસવત્તિદેવે (સી॰ સ્યા॰)] ઉપાદાય તતૂપરિ દેવા પુઞ્ઞફલૂપજીવિનો ન ઉટ્ઠાનફલૂપજીવિનો.

કતમો ચ પુગ્ગલો ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી ચ પુઞ્ઞફલૂપજીવી ચ? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ ઉટ્ઠહતો ઘટતો વાયમતો આજીવો અભિનિબ્બત્તતિ પુઞ્ઞતો ચ – અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી ચ પુઞ્ઞફલૂપજીવી ચ’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો નેવ ઉટ્ઠાનફલૂપજીવી નો પુઞ્ઞફલૂપજીવી? નેરયિકા નેવ ઉટ્ઠાનફલૂપજીવિનો નો પુઞ્ઞફલૂપજીવિનો.

**૧૬૮**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો તમો હોતિ તમપરાયનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નીચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ – ચણ્ડાલકુલે વા નેસાદકુલે વા વેનકુલે [વેણકુલે (સી॰ સ્યા॰)] વા રથકારકુલે વા પુક્કુસકુલે વા દલિદ્દે [દળિદ્દે (સી॰) પસ્સ અઙ્ગુત્તરનિકાયે] અપ્પન્નપાનભોજને કસિરવુત્તિકે, યત્થ કસિરેન ઘાસચ્છાદો લબ્ભતિ. સો ચ હોતિ દુબ્બણ્ણો દુદ્દસિકો ઓકોટિમકો બહ્વાબાધો કાણો વા કુણી વા ખઞ્જો વા પક્ખહતો વા, ન લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં

ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. એવં પુગ્ગલો તમો હોતિ તમપરાયનો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો તમો હોતિ જોતિપરાયનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નીચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ – ચણ્ડાલકુલે વા નેસાદકુલે વા વેનકુલે વા રથકારકુલે વા પુક્કુસકુલે વા દલિદ્દે અપ્પન્નપાનભોજને કસિરવુત્તિકે, યત્થ કસિરેન ઘાસચ્છાદો લબ્ભતિ. સો ચ હોતિ દુબ્બણ્ણો દુદ્દસિકો ઓકોટિમકો બહ્વાબાધો કાણો વા કુણી વા ખઞ્જો વા પક્ખહતો વા, ન લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન સુચરિતં ચરતિ, વાચાય સુચરિતં ચરતિ , મનસા સુચરિતં ચરતિ. સો કાયેન સુચરિતં ચરિત્વા વાચાય સુચરિતં ચરિત્વા મનસા સુચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. એવં પુગ્ગલો તમો હોતિ જોતિપરાયનો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો જોતિ હોતિ તમપરાયનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉચ્ચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ – ખત્તિયમહાસાલકુલે વા બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે વા ગહપતિમહાસાલકુલે વા અડ્ઢે મહદ્ધને મહાભોગે પહૂતજાતરૂપરજતે પહૂતવિત્તૂપકરણે પહૂતધનધઞ્ઞે. સો ચ હોતિ અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો, લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરતિ, વાચાય દુચ્ચરિતં ચરતિ, મનસા દુચ્ચરિતં ચરતિ. સો કાયેન દુચ્ચરિતં ચરિત્વા વાચાય દુચ્ચરિતં ચરિત્વા મનસા દુચ્ચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપજ્જતિ. એવં પુગ્ગલો જોતિ હોતિ તમપરાયનો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો જોતિ હોતિ જોતિપરાયનો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉચ્ચે કુલે પચ્ચાજાતો હોતિ – ખત્તિયમહાસાલકુલે વા બ્રાહ્મણમહાસાલકુલે વા ગહપતિમહાસાલકુલે વા અડ્ઢે મહદ્ધને મહાભોગે પહૂતજાતરૂપરજતે પહૂતવિત્તૂપકરણે પહૂતધનધઞ્ઞે. સો ચ હોતિ અભિરૂપો દસ્સનીયો પાસાદિકો પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતો, લાભી અન્નસ્સ પાનસ્સ વત્થસ્સ યાનસ્સ માલાગન્ધવિલેપનસ્સ સેય્યાવસથપદીપેય્યસ્સ. સો કાયેન સુચરિતં ચરતિ, વાચાય સુચરિતં ચરતિ, મનસા સુચરિતં ચરતિ. સો કાયેન સુચરિતં ચરિત્વા વાચાય સુચરિતં ચરિત્વા મનસા સુચરિતં ચરિત્વા કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપજ્જતિ. એવં પુગ્ગલો જોતિ હોતિ જોતિપરાયનો.

**૧૬૯**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઓણતોણતો હોતિ...પે॰... એવં પુગ્ગલો ઓણતોણતો હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઓણતુણ્ણતો હોતિ...પે॰... એવં પુગ્ગલો ઓણતુણ્ણતો હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉણ્ણતોણતો હોતિ...પે॰... એવં પુગ્ગલો ઉણ્ણતોણતો હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉણ્ણતુણ્ણતો હોતિ...પે॰... એવં પુગ્ગલો ઉણ્ણતુણ્ણતો હોતિ.

**૧૭૦**. તત્થ કતમે ચત્તારો રુક્ખૂપમા પુગ્ગલા? ચત્તારો રુક્ખા – ફેગ્ગુ સારપરિવારો, સારો ફેગ્ગુપરિવારો, ફેગ્ગુ ફેગ્ગુપરિવારો, સારો સારપરિવારો. એવમેવં ચત્તારોમે રુક્ખૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

કતમે ચત્તારો? ફેગ્ગુ સારપરિવારો, સારો ફેગ્ગુપરિવારો, ફેગ્ગુ ફેગ્ગુપરિવારો, સારો સારપરિવારો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ફેગ્ગુ હોતિ સારપરિવારો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ પાપધમ્મો, પરિસા ચ ખ્વસ્સ હોતિ સીલવતી કલ્યાણધમ્મા. એવં પુગ્ગલો ફેગ્ગુ હોતિ સારપરિવારો. સેય્યથાપિ સો રુક્ખો ફેગ્ગુ સારપરિવારો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો સારો હોતિ ફેગ્ગુપરિવારો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ કલ્યાણધમ્મો, પરિસા ચ ખ્વસ્સ હોતિ દુસ્સીલા પાપધમ્મા. એવં પુગ્ગલો સારો હોતિ ફેગ્ગુપરિવારો. સેય્યથાપિ સો રુક્ખો સારો ફેગ્ગુપરિવારો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ફેગ્ગુ હોતિ ફેગ્ગુપરિવારો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો દુસ્સીલો હોતિ પાપધમ્મો, પરિસાપિસ્સ હોતિ દુસ્સીલા પાપધમ્મા. એવં પુગ્ગલો ફેગ્ગુ હોતિ ફેગ્ગુપરિવારો. સેય્યથાપિ સો રુક્ખો ફેગ્ગુ ફેગ્ગુપરિવારો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો સારો હોતિ સારપરિવારો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલવા હોતિ કલ્યાણધમ્મો, પરિસાપિસ્સ હોતિ સીલવતી કલ્યાણધમ્મા. એવં પુગ્ગલો સારો હોતિ સારપરિવારો. સેય્યથાપિ સો રુક્ખો સારો સારપરિવારો, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. ઇમે ચત્તારો રુક્ખૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૭૧**. કતમો ચ પુગ્ગલો રૂપપ્પમાણો રૂપપ્પસન્નો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આરોહં વા પસ્સિત્વા પરિણાહં વા પસ્સિત્વા સણ્ઠાનં વા પસ્સિત્વા પારિપૂરિં વા પસ્સિત્વા તત્થ પમાણં ગહેત્વા પસાદં જનેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો રૂપપ્પમાણો રૂપપ્પસન્નો.

કતમો ચ પુગ્ગલો ઘોસપ્પમાણો ઘોસપ્પસન્નો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પરવણ્ણનાય પરથોમનાય પરપસંસનાય પરવણ્ણહારિકાય [પરવણ્ણહારિયા (સી॰)] તત્થ પમાણં ગહેત્વા પસાદં જનેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ઘોસપ્પમાણો ઘોસપ્પસન્નો.

**૧૭૨**. કતમો ચ પુગ્ગલો લૂખપ્પમાણો લૂખપ્પસન્નો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ચીવરલૂખં વા પસ્સિત્વા પત્તલૂખં વા પસ્સિત્વા સેનાસનલૂખં વા પસ્સિત્વા વિવિધં વા દુક્કરકારિકં પસ્સિત્વા તત્થ પમાણં ગહેત્વા પસાદં જનેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો લૂખપ્પમાણો લૂખપ્પસન્નો.

કતમો ચ પુગ્ગલો ધમ્મપ્પમાણો ધમ્મપ્પસન્નો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સીલં વા પસ્સિત્વા સમાધિં વા પસ્સિત્વા પઞ્ઞં વા પસ્સિત્વા તત્થ પમાણં ગહેત્વા પસાદં જનેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ધમ્મપ્પમાણો ધમ્મપ્પસન્નો.

**૧૭૩**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો પરહિતાય? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. એવં પુગ્ગલો અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો પરહિતાય.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો પરહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો અત્તહિતાય? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ન સીલસમ્પન્નો હોતિ, પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, પરં સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પરં પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, પરં વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, પરં વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. એવં પુગ્ગલો પરહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો અત્તહિતાય.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અત્તહિતાય ચેવ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ચ સીલસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, પરઞ્ચ વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. એવં પુગ્ગલો અત્તહિતાય ચેવ પટિપન્નો હોતિ પરહિતાય ચ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો પરહિતાય? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અત્તના ન સીલસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સીલસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન સમાધિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં સમાધિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન પઞ્ઞાસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં પઞ્ઞાસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિસમ્પદાય સમાદપેતિ; અત્તના ન વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પન્નો હોતિ, નો પરં વિમુત્તિઞાણદસ્સનસમ્પદાય સમાદપેતિ. એવં પુગ્ગલો નેવ અત્તહિતાય પટિપન્નો હોતિ નો પરહિતાય.

**૧૭૪**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અત્તન્તપો હોતિ અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અચેલકો હોતિ મુત્તાચારો હત્થાપલેખનો [હત્થાવલેખનો (સ્યા॰)], નએહિભદ્દન્તિકો નતિટ્ઠભદ્દન્તિકો નાભિહટં ન ઉદ્દિસ્સકતં ન નિમન્તનં સાદિયતિ, સો ન કુમ્ભિમુખા પટિગ્ગણ્હાતિ ન કળોપિમુખા [કલોપિમુખા (સી॰ સ્યા॰) મ॰ નિ॰ ૨.૭] પટિગ્ગણ્હાતિ, ન એળકમન્તરં ન દણ્ડમન્તરં ન મુસલમન્તરં ન દ્વિન્નં ભુઞ્જમાનાનં ન ગબ્ભિનિયા ન પાયમાનાય ન પુરિસન્તરગતાય, ન સઙ્કિત્તીસુ ન યત્થ સા ઉપટ્ઠિતો હોતિ ન યત્થ મક્ખિકા સણ્ડસણ્ડચારિની, ન મચ્છં ન મંસં ન સુરં ન મેરયં ન થુસોદકં પિવતિ. સો એકાગારિકો વા હોતિ એકાલોપિકો, દ્વાગારિકો વા હોતિ દ્વાલોપિકો...પે॰... સત્તાગારિકો વા હોતિ સત્તાલોપિકો; એકિસ્સાપિ દત્તિયા યાપેતિ, દ્વીહિપિ દત્તીહિ યાપેતિ...પે॰... સત્તહિપિ દત્તીહિ યાપેતિ; એકાહિકમ્પિ આહારં આહારેતિ, દ્વીહિકમ્પિ [દ્વાહિકમ્પિ (સી॰)] આહારં આહારેતિ...પે॰... સત્તાહિકમ્પિ આહારં આહારેતિ. ઇતિ એવરૂપં અડ્ઢમાસિકમ્પિ પરિયાયભત્તભોજનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરતિ. સો સાકભક્ખો વા હોતિ સામાકભક્ખો વા હોતિ નીવારભક્ખો વા હોતિ દદ્દુલભક્ખો વા હોતિ હટભક્ખો વા હોતિ કણભક્ખો વા હોતિ આચામભક્ખો વા હોતિ પિઞ્ઞાકભક્ખો વા હોતિ તિણભક્ખો વા હોતિ ગોમયભક્ખો વા હોતિ, વનમૂલફલાહારો યાપેતિ પવત્તફલભોજી. સો સાણાનિપિ ધારેતિ મસાણાનિપિ ધારેતિ છવદુસ્સાનિપિ ધારેતિ પંસુકૂલાનિપિ ધારેતિ તિરીટાનિપિ ધારેતિ અજિનમ્પિ ધારેતિ અજિનક્ખિપમ્પિ ધારેતિ કુસચીરમ્પિ ધારેતિ વાકચીરમ્પિ ધારેતિ ફલકચીરમ્પિ ધારેતિ કેસકમ્બલમ્પિ ધારેતિ વાળકમ્બલમ્પિ ધારેતિ ઉલૂકપક્ખમ્પિ [ઉલુકપક્ખમ્પિ (સી॰ સ્યા॰)] ધારેતિ, કેસમસ્સુલોચકોપિ હોતિ કેસમસ્સુલોચનાનુયોગમનુયુત્તો, ઉબ્ભટ્ઠકોપિ હોતિ આસનપટિક્ખિત્તો, ઉક્કુટિકોપિ હોતિ ઉક્કુટિકપ્પધાનમનુયુત્તો, કણ્ટકાપસ્સયિકોપિ હોતિ કણ્ટકાપસ્સયે સેય્યં કપ્પેતિ, સાયતતિયકમ્પિ [સાયંતતિયકમ્પિ (સ્યા॰ ક॰) મ॰ નિ॰ ૨.૭] ઉદકોરોહનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરતિ. ઇતિ એવરૂપં અનેકવિહિતં કાયસ્સ આતાપનપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો વિહરતિ . એવં પુગ્ગલો અત્તન્તપો હોતિ અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો.

**૧૭૫**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો પરન્તપો હોતિ પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઓરબ્ભિકો હોતિ સૂકરિકો સાકુણિકો માગવિકો લુદ્દો મચ્છઘાતકો ચોરો ચોરઘાતકો ગોઘાતકો બન્ધનાગારિકો, યે વા પનઞ્ઞેપિ કેચિ કુરૂરકમ્મન્તા. એવં પુગ્ગલો પરન્તપો હોતિ પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો.

**૧૭૬**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અત્તન્તપો ચ હોતિ અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો, પરન્તપો ચ પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો રાજા વા હોતિ ખત્તિયો મુદ્ધાવસિત્તો [મુદ્ધાભિસિત્તો (સ્યા॰ ક॰)] બ્રાહ્મણો વા મહાસાલો. સો પુરત્થિમેન નરસ્સ નવં સન્ધાગારં [સન્તાગારં (સ્યા॰), યઞ્ઞાગારં (સી॰)] કારાપેત્વા કેસમસ્સું ઓહારેત્વા ખરાજિનં [ખુરાજિનં (સ્યા॰ ક॰)] નિવાસેત્વા સપ્પિતેલેન કાયં અબ્ભઞ્જિત્વા મિગવિસાણેન પિટ્ઠિં કણ્ડુવમાનો [કણ્ડૂયમાનો (સી॰)] સન્ધાગારં પવિસતિ સદ્ધિં મહેસિયા બ્રાહ્મણેન ચ પુરોહિતેન. સો તત્થ અનન્તરહિતાય ભૂમિયા હરિતુપલિત્તાય સેય્યં કપ્પેતિ. એકિસ્સા ગાવિયા સરૂપવચ્છાય યં એકસ્મિં થને ખીરં હોતિ તેન રાજા યાપેતિ, યં દુતિયસ્મિં થને ખીરં હોતિ તેન મહેસી યાપેતિ, યં તતિયસ્મિં થને ખીરં હોતિ તેન બ્રાહ્મણો પુરોહિતો યાપેતિ, યં ચતુત્થસ્મિં થને ખીરં હોતિ તેન અગ્ગિં જુહતિ, અવસેસેન વચ્છકો યાપેતિ. સો એવમાહ – ''એત્તકા ઉસભા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા વચ્છતરા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા વચ્છતરિયો હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા અજા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, એત્તકા ઉરબ્ભા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય, (એત્તકા અસ્સા હઞ્ઞન્તુ યઞ્ઞત્થાય) [( ) નત્થિ સીહળપોત્થકે. મજ્ઝિમનિકાયે કન્દરકસુત્તેપિ એવમેવ] એત્તકા રુક્ખા છિજ્જન્તુ યૂપત્થાય, એત્તકા દબ્ભા લૂયન્તુ બરિહિસત્થાયા''તિ [પરિહિંસત્થાયાતિ (સી॰ સ્યા॰ ક॰) મ॰ નિ॰ ૨.૯]. યેપિસ્સ તે હોન્તિ દાસાતિ વા પેસ્સાતિ વા કમ્મકરાતિ વા, તેપિ દણ્ડતજ્જિતા ભયતજ્જિતા અસ્સુમુખા રુદમાના પરિકમ્માનિ કરોન્તિ. એવં પુગ્ગલો અત્તન્તપો ચ હોતિ અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો, પરન્તપો ચ પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો.

**૧૭૭**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ અત્તન્તપો ચ હોતિ ન અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો, ન પરન્તપો ન પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો? સો અનત્તન્તપો અપરન્તપો દિટ્ઠેવ ધમ્મે નિચ્છાતો નિબ્બુતો સીતીભૂતો સુખપ્પટિસંવેદી બ્રહ્મભૂતેન અત્તના વિહરતિ.

ઇધ તથાગતો લોકે ઉપ્પજ્જતિ અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વિજ્જાચરણસમ્પન્નો સુગતો લોકવિદૂ અનુત્તરો પુરિસદમ્મસારથિ સત્થા દેવમનુસ્સાનં બુદ્ધો ભગવા. સો ઇમં લોકં સદેવકં સમારકં સબ્રહ્મકં સસ્સમણબ્રાહ્મણિં પજં સદેવમનુસ્સં સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા પવેદેતિ. સો ધમ્મં દેસેતિ આદિકલ્યાણં મજ્ઝેકલ્યાણં પરિયોસાનકલ્યાણં સાત્થં સબ્યઞ્જનં, કેવલપરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં પકાસેતિ. તં ધમ્મં સુણાતિ ગહપતિ વા ગહપતિપુત્તો વા અઞ્ઞતરસ્મિં વા કુલે પચ્ચાજાતો . સો તં ધમ્મં સુત્વા તથાગતે સદ્ધં પટિલભતિ. સો તેન સદ્ધાપટિલાભેન સમન્નાગતો ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતિ – ''સમ્બાધો ઘરાવાસો રજાપથો, અબ્ભોકાસો પબ્બજ્જા. નયિદં સુકરં અગારં અજ્ઝાવસતા એકન્તપરિપુણ્ણં એકન્તપરિસુદ્ધં સઙ્ખલિખિતં બ્રહ્મચરિયં ચરિતું. યંનૂનાહં કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજેય્ય''ન્તિ! સો અપરેન સમયેન અપ્પં વા ભોગક્ખન્ધં પહાય મહન્તં વા ભોગક્ખન્ધં પહાય અપ્પં વા ઞાતિપરિવટ્ટં પહાય મહન્તં વા ઞાતિપરિવટ્ટં પહાય કેસમસ્સું ઓહારેત્વા કાસાયાનિ વત્થાનિ અચ્છાદેત્વા અગારસ્મા અનગારિયં પબ્બજતિ.

**૧૭૮**. સો એવં પબ્બજિતો સમાનો ભિક્ખૂનં સિક્ખાસાજીવસમાપન્નો પાણાતિપાતં પહાય પાણાતિપાતા પટિવિરતો હોતિ નિહિતદણ્ડો નિહિતસત્થો લજ્જી દયાપન્નો સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી વિહરતિ.

અદિન્નાદાનં પહાય અદિન્નાદાના પટિવિરતો હોતિ દિન્નાદાયી દિન્નપાટિકઙ્ખી, અથેનેન સુચિભૂતેન અત્તના વિહરતિ.

અબ્રહ્મચરિયં પહાય બ્રહ્મચારી હોતિ આરાચારી [અનાચારી (ક॰)] પટિવિરતો મેથુના ગામધમ્મા.

મુસાવાદં પહાય મુસાવાદા પટિવિરતો હોતિ સચ્ચવાદી સચ્ચસન્ધો થેતો પચ્ચયિકો અવિસંવાદકો લોકસ્સ.

પિસુણં વાચં પહાય પિસુણાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ, ઇતો સુત્વા ન અમુત્ર અક્ખાતા ઇમેસં ભેદાય, અમુત્ર વા સુત્વા ન ઇમેસં અક્ખાતા અમૂસં ભેદાય. ઇતિ ભિન્નાનં વા સન્ધાતા સહિતાનં વા અનુપ્પદાતા સમગ્ગારામો સમગ્ગરતો સમગ્ગનન્દી સમગ્ગકરણિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

ફરુસં વાચં પહાય ફરુસાય વાચાય પટિવિરતો હોતિ. યા સા વાચા નેલા કણ્ણસુખા પેમનીયા હદયઙ્ગમા પોરી બહુજનકન્તા બહુજનમનાપા તથારૂપિં વાચં ભાસિતા હોતિ.

સમ્ફપ્પલાપં પહાય સમ્ફપ્પલાપા પટિવિરતો હોતિ, કાલવાદી ભૂતવાદી અત્થવાદી ધમ્મવાદી વિનયવાદી નિધાનવતિં વાચં ભાસિતા કાલેન સાપદેસં પરિયન્તવતિં અત્થસંહિતં.

**૧૭૯**. સો બીજગામભૂતગામસમારમ્ભા પટિવિરતો હોતિ, એકભત્તિકો હોતિ રત્તૂપરતો વિરતો વિકાલભોજના, નચ્ચગીતવાદિતવિસૂકદસ્સના પટિવિરતો હોતિ, માલાગન્ધવિલેપનધારણમણ્ડનવિભૂસનટ્ઠાના પટિવિરતો હોતિ, ઉચ્ચાસયનમહાસયના પટિવિરતો હોતિ, જાતરૂપરજતપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ.

આમકધઞ્ઞપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, આમકમંસપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, ઇત્થિકુમારિકાપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, દાસિદાસપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, અજેળકપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, કુક્કુટસૂકરપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, હત્થિગવાસ્સવળવપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, ખેત્તવત્થુપટિગ્ગહણા પટિવિરતો હોતિ, દૂતેય્યપહિણગમનાનુયોગા પટિવિરતો હોતિ, કયવિક્કયા પટિવિરતો હોતિ, તુલાકૂટકંસકૂટમાનકૂટા પટિવિરતો હોતિ, ઉક્કોટનવઞ્ચનનિકતિસાચિયોગા [... સાવિયોગા (સ્યા॰ ક॰)] પટિવિરતો હોતિ, છેદનવધબન્ધનવિપરામોસઆલોપસહસાકારા પટિવિરતો હોતિ.

**૧૮૦**. સો સન્તુટ્ઠો હોતિ કાયપરિહારિકેન ચીવરેન કુચ્છિપરિહારિકેન પિણ્ડપાતેન. સો યેન યેનેવ પક્કમતિ સમાદાયેવ પક્કમતિ, સેય્યથાપિ નામ પક્ખી સકુણો યેન યેનેવ ડેતિ સપત્તભારોવ ડેતિ. એવમેવં ભિક્ખુ સન્તુટ્ઠો હોતિ કાયપરિહારિકેન ચીવરેન કુચ્છિપરિહારિકેન પિણ્ડપાતેન. સો યેન યેનેવ પક્કમતિ સમાદાયેવ પક્કમતિ. સો ઇમિના અરિયેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો અજ્ઝત્તં અનવજ્જસુખં પટિસંવેદેતિ.

**૧૮૧**. સો ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં ચક્ખુન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ, રક્ખતિ ચક્ખુન્દ્રિયં, ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ; સોતેન સદ્દં સુત્વા...પે॰... ઘાનેન ગન્ધં ઘાયિત્વા...પે॰... જિવ્હાય રસં સાયિત્વા...પે॰... કાયેન ફોટ્ઠબ્બં ફુસિત્વા...પે॰... મનસા ધમ્મં વિઞ્ઞાય ન નિમિત્તગ્ગાહી હોતિ નાનુબ્યઞ્જનગ્ગાહી. યત્વાધિકરણમેનં મનિન્દ્રિયં અસંવુતં વિહરન્તં અભિજ્ઝાદોમનસ્સા પાપકા અકુસલા ધમ્મા

અન્વાસ્સવેય્યું, તસ્સ સંવરાય પટિપજ્જતિ, રક્ખતિ મનિન્દ્રિયં, મનિન્દ્રિયે સંવરં આપજ્જતિ. સો ઇમિના અરિયેન ઇન્દ્રિયસંવરેન સમન્નાગતો અજ્ઝત્તં અબ્યાસેકસુખં પટિસંવેદેતિ.

૧૮૨. સો અભિક્કન્તે પટિક્કન્તે સમ્પજાનકારી હોતિ, આલોકિતે વિલોકિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સમિઞ્જિતે પસારિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, સઙ્ઘાટિપત્તચીવરધારણે સમ્પજાનકારી હોતિ, અસિતે પીતે ખાયિતે સાયિતે સમ્પજાનકારી હોતિ, ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્મે સમ્પજાનકારી હોતિ, ગતે ઠિતે નિસિન્ને સુત્તે જાગરિતે ભાસિતે તુણ્હીભાવે સમ્પજાનકારી હોતિ.

સો ઇમિના ચ અરિયેન સીલક્ખન્ધેન સમન્નાગતો ઇમિના ચ અરિયેન ઇન્દ્રિયસંવરેન સમન્નાગતો ઇમિના ચ અરિયેન સતિસમ્પજઞ્ઞેન સમન્નાગતો ઇમાય ચ અરિયાય સન્તુટ્ઠિયા સમન્નાગતો [પસ્સ મ॰ નિ॰ ૨ કન્દરકસુત્તે; અ॰ નિ॰ ૧ અત્તન્તપસુત્તે ચ] વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ અરઞ્ઞં રુક્ખમૂલં પબ્બતં કન્દરં ગિરિગુહં સુસાનં વનપત્થં અબ્ભોકાસં પલાલપુઞ્જં. સો પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપટિક્કન્તો નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો અભિજ્ઝં લોકે પહાય વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા વિહરતિ, અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતિ; બ્યાપાદપદોસં પહાય અબ્યાપન્નચિત્તો વિહરતિ સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી, બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતિ; થિનમિદ્ધં [થીનમિદ્ધં (સી॰ સ્યા॰)] પહાય વિગતથિનમિદ્ધો વિહરતિ આલોકસઞ્ઞી સતો સમ્પજાનો, થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતિ; ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાય અનુદ્ધતો વિહરતિ અજ્ઝત્તં વૂપસન્તચિત્તો, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતિ; વિચિકિચ્છં પહાય તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિહરતિ અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતિ.

૧૮૩. સો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા અજ્ઝત્તં સમ્પસાદનં ચેતસો એકોદિભાવં અવિતક્કં અવિચારં સમાધિજં પીતિસુખં દુતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; પીતિયા ચ વિરાગા ઉપેક્ખકો ચ વિહરતિ સતો ચ સમ્પજાનો સુખઞ્ચ કાયેન પટિસંવેદેતિ, યં તં અરિયા આચિક્ખન્તિ – ‘‘ઉપેક્ખકો સતિમા સુખવિહારી’’તિ તતિયં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; સુખસ્સ ચ પહાના દુક્ખસ્સ ચ પહાના પુબ્બેવ સોમનસ્સદોમનસ્સાનં અત્થઙ્ગમા અદુક્ખમસુખં ઉપેક્ખાસતિપારિસુદ્ધિં ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ. સો અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ, સેય્યથિદં – એકમ્પિ જાતિં દ્વેપિ જાતિયો તિસ્સોપિ જાતિયો ચતસ્સોપિ જાતિયો પઞ્ચપિ જાતિયો દસપિ જાતિયો વીસમ્પિ જાતિયો તિંસમ્પિ જાતિયો ચત્તાલીસમ્પિ જાતિયો પઞ્ઞાસમ્પિ જાતિયો જાતિસતમ્પિ જાતિસહસ્સમ્પિ જાતિસતસહસ્સમ્પિ અનેકેપિ સંવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ વિવટ્ટકપ્પે અનેકેપિ સંવટ્ટવિવટ્ટકપ્પે – ‘‘અમુત્રાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો અમુત્ર ઉદપાદિં; તત્રાપાસિં એવંનામો એવંગોત્તો એવંવણ્ણો એવમાહારો એવંસુખદુક્ખપટિસંવેદી એવમાયુપરિયન્તો, સો તતો ચુતો ઇધૂપપન્નો’’તિ. ઇતિ સાકારં સઉદ્દેસં અનેકવિહિતં પુબ્બેનિવાસં અનુસ્સરતિ.

૧૮૪. સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે સત્તાનં ચુતૂપપાતઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ. સો દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ – ''ઇમે વત ભોન્તો સત્તા કાયદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા, વચીદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા, મનોદુચ્ચરિતેન સમન્નાગતા, અરિયાનં ઉપવાદકા, મિચ્છાદિટ્ઠિકા મિચ્છાદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા અપાયં દુગ્ગતિં વિનિપાતં નિરયં ઉપપન્ના. ઇમે વા પન ભોન્તો સત્તા કાયસુચરિતેન સમન્નાગતા વચીસુચરિતેન સમન્નાગતા મનોસુચરિતેન સમન્નાગતા અરિયાનં અનુપવાદકા સમ્માદિટ્ઠિકા સમ્માદિટ્ઠિકમ્મસમાદાના. તે કાયસ્સ ભેદા પરં મરણા સુગતિં સગ્ગં લોકં ઉપપન્ના''તિ. સો ઇતિ દિબ્બેન ચક્ખુના વિસુદ્ધેન અતિક્કન્તમાનુસકેન સત્તે પસ્સતિ ચવમાને ઉપપજ્જમાને હીને પણીતે સુવણ્ણે દુબ્બણ્ણે, સુગતે દુગ્ગતે યથાકમ્મૂપગે સત્તે પજાનાતિ.

૧૮૫. સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે આસવાનં ખયઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''ઇમે આસવા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં આસવસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં આસવનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં આસવનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ. તસ્સ એવં જાનતો એવં પસ્સતો કામાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, ભવાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અવિજ્જાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. વિમુત્તસ્મિં વિમુત્તમિતિ ઞાણં હોતિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ પજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો નેવ અત્તન્તપો ચ હોતિ ન અત્તપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો, ન પરન્તપો ન પરપરિતાપનાનુયોગમનુયુત્તો. સો અનત્તન્તપો અપરન્તપો દિટ્ઠેવ ધમ્મે નિચ્છાતો નિબ્બુતો સીતીભૂતો સુખપ્પટિસંવેદી બ્રહ્મભૂતેન અત્તના વિહરતિ.

૧૮૬. કતમો ચ પુગ્ગલો સરાગો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ રાગો અપ્પહીનો, અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સરાગો''.

કતમો ચ પુગ્ગલો સદોસો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ દોસો અપ્પહીનો, અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સદોસો''.

કતમો ચ પુગ્ગલો સમોહો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ મોહો અપ્પહીનો, અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સમોહો''.

કતમો ચ પુગ્ગલો સમાનો? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ માનો અપ્પહીનો, અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ''સમાનો''.

૧૮૭. કથઞ્ચ પુગ્ગલો લાભી હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં, ન લાભી લોકુત્તરમગ્ગસ્સ વા ફલસ્સ વા. એવં પુગ્ગલો લાભી હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો લાભી હોતિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય, ન લાભી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ લોકુત્તરમગ્ગસ્સ વા ફલસ્સ વા, ન લાભી રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં. એવં પુગ્ગલો લાભી હોતિ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય, ન લાભી અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો લાભી ચેવ હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, લાભી ચ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં, લાભી લોકુત્તરમગ્ગસ્સ વા ફલસ્સ વા. એવં પુગ્ગલો લાભી ચેવ હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, લાભી ચ અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો નેવ લાભી હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો નેવ લાભી હોતિ રૂપસહગતાનં વા અરૂપસહગતાનં વા સમાપત્તીનં, ન લાભી લોકુત્તરમગ્ગસ્સ વા ફલસ્સ વા. એવં પુગ્ગલો નેવ લાભી હોતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથસ્સ, ન લાભી અધિપઞ્ઞાધમ્મવિપસ્સનાય.

૧૮૮. કતમો ચ પુગ્ગલો અનુસોતગામી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કામે ચ પટિસેવતિ પાપઞ્ચ કમ્મં કરોતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘અનુસોતગામી’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો પટિસોતગામી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કામે ચ ન પટિસેવતિ પાપઞ્ચ કમ્મં ન કરોતિ. સો સહાપિ દુક્ખેન સહાપિ દોમનસ્સેન અસ્સુમુખેનપિ રુદમાનો પરિપુણ્ણં પરિસુદ્ધં બ્રહ્મચરિયં ચરતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘પટિસોતગામી’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો ઠિતત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘ઠિતત્તો’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો તિણ્ણો પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો તિણ્ણો પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો.

૧૮૯. કથઞ્ચ પુગ્ગલો અપ્પસ્સુતો હોતિ સુતેન અનુપપન્નો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ અપ્પકં સુતં હોતિ સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો તસ્સ અપ્પકસ્સ સુતસ્સ ન અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો [ન ધમ્મમઞ્ઞાય ન ધમ્માનુધમ્મપટિપન્નો (સ્યા॰), ન ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો (ક॰)] હોતિ. એવં પુગ્ગલો અપ્પસ્સુતો હોતિ સુતેન અનુપપન્નો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો અપ્પસ્સુતો હોતિ સુતેન ઉપપન્નો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ અપ્પકં સુતં હોતિ સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો તસ્સ અપ્પકસ્સ સુતસ્સ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ. એવં પુગ્ગલો અપ્પસ્સુતો હોતિ સુતેન ઉપપન્નો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો બહુસ્સુતો હોતિ સુતેન અનુપપન્નો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ બહુકં સુતં હોતિ સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો તસ્સ બહુકસ્સ સુતસ્સ ન અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ. એવં પુગ્ગલો બહુસ્સુતો હોતિ સુતેન અનુપપન્નો.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો બહુસ્સુતો હોતિ સુતેન ઉપપન્નો? ઇધેકચ્ચસ્સ પુગ્ગલસ્સ બહુકં સુતં હોતિ સુત્તં ગેય્યં વેય્યાકરણં ગાથં ઉદાનં ઇતિવુત્તકં જાતકં અબ્ભુતધમ્મં વેદલ્લં. સો તસ્સ બહુકસ્સ સુતસ્સ અત્થમઞ્ઞાય ધમ્મમઞ્ઞાય ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો હોતિ. એવં પુગ્ગલો બહુસ્સુતો હોતિ સુતેન ઉપપન્નો.

**૧૯૦**. કતમો ચ પુગ્ગલો સમણમચલો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયનો. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સમણમચલો’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો સમણપદુમો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી હોતિ, સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સમણપદુમો’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો સમણપુણ્ડરીકો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સમણપુણ્ડરીકો’’.

કતમો ચ પુગ્ગલો સમણેસુ સમણસુખુમાલો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ‘‘સમણેસુ સમણસુખુમાલો’’તિ.

ચતુક્કનિદ્દેસો.

### ૫. પઞ્ચકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

**૧૯૧**. તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો આરભતિ ચ વિપ્પટિસારી ચ હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ , સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા [આરબ્ભજા (ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૪૨] આસવા સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા પવડ્ઢન્તિ. સાધુ વતાયસ્મા આરમ્ભજે આસવે પહાય વિપ્પટિસારજે આસવે પટિવિનોદેત્વા ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ. એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’’તિ.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા આસવા સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા નપ્પવડ્ઢન્તિ. સાધુ વતાયસ્મા આરમ્ભજે આસવે પહાય ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ. એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’’તિ.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો ન આરભતિ વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે ઉપ્પન્ના પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા આસવા ન સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા પવડ્ઢન્તિ. સાધુ વતાયસ્મા વિપ્પટિસારજે આસવે પટિવિનોદેત્વા ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ. એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’’તિ.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો ન આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતિ, તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં યથાભૂતં નપ્પજાનાતિ, યત્થસ્સ તે પાપકા અકુસલા ધમ્મા અપરિસેસા નિરુજ્ઝન્તિ, સો એવમસ્સ વચનીયો – ‘‘આયસ્મતો ખો આરમ્ભજા આસવા ન સંવિજ્જન્તિ, વિપ્પટિસારજા આસવા નપ્પવડ્ઢન્તિ. સાધુ વતાયસ્મા ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ. એવમાયસ્મા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન સમસમો ભવિસ્સતી’’તિ. ઇમે ચત્તારો પુગ્ગલા અમુના પઞ્ચમેન પુગ્ગલેન એવં ઓવદિયમાના એવં અનુસાસિયમાના અનુપુબ્બેન આસવાનં ખયં પાપુણન્તિ.

**૧૯૨**. કથઞ્ચ પુગ્ગલો દત્વા અવજાનાતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો યસ્સ પુગ્ગલસ્સ દેતિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારં, તસ્સ એવં હોતિ – ''અહં દમ્મિ, અયં [અયં પન (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૪૧] પટિગ્ગણ્હાતી''તિ, તમેનં દત્વા અવજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો દત્વા અવજાનાતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો સંવાસેન અવજાનાતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો યેન પુગ્ગલેન સદ્ધિં સંવસતિ દ્વે વા તીણિ વા વસ્સાનિ, તમેનં સંવાસેન અવજાનાતિ. એવં પુગ્ગલો સંવાસેન અવજાનાતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો આધેય્યમુખો હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પરસ્સ વણ્ણે વા અવણ્ણે વા ભાસિયમાને ખિપ્પઞ્ઞેવ અધિમુચ્ચિતા હોતિ. એવં પુગ્ગલો આધેય્યમુખો હોતિ .

કથઞ્ચ પુગ્ગલો લોલો હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઇત્તરસદ્ધો હોતિ ઇત્તરભત્તી ઇત્તરપેમો ઇત્તરપ્પસાદો. એવં પુગ્ગલો લોલો હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો મન્દો મોમૂહો હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો કુસલાકુસલે ધમ્મે ન જાનાતિ, સાવજ્જાનવજ્જે ધમ્મે ન જાનાતિ, હીનપ્પણીતે ધમ્મે ન જાનાતિ, કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગે ધમ્મે ન જાનાતિ. એવં પુગ્ગલો મન્દો મોમૂહો હોતિ.

**૧૯૩**. તત્થ કતમે પઞ્ચ યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા? પઞ્ચ યોધાજીવા – ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો રજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ [સત્થમ્ભતિ (સી॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૪૧] ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં પઠમો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, અપિ ચ ખો ધજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં દુતિયો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં, અપિ ચ ખો ઉસ્સારણઞ્ઞેવ [ઉસ્સાદનંયેવ (સી॰), ઉસ્સાદનઞ્ઞેવ (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૪૧] સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં તતિયો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં સહતિ ઉસ્સારણં, અપિ ચ ખો સમ્પહારે હઞ્ઞતિ બ્યાપજ્જતિ. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં ચતુત્થો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં.

પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં સહતિ ઉસ્સારણં સહતિ સમ્પહારં. સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો યોધાજીવો હોતિ. અયં પઞ્ચમો યોધાજીવો સન્તો સંવિજ્જમાનો લોકસ્મિં. ઇમે પઞ્ચ યોધાજીવા સન્તો સંવિજ્જમાના લોકસ્મિં.

**૧૯૪**. એવમેવં પઞ્ચિમે યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ. કતમે પઞ્ચ? ઇધેકચ્ચો ભિક્ખુ રજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું [સન્તાનેતું (સી॰ સ્યા॰)

અ॰ નિ॰ ૫.૭૫], સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા [આવીકત્વા (સી॰)] સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. કિમસ્સ રજગ્ગસ્મિં? ઇધ ભિક્ખુ સુણાતિ – ''અસુકસ્મિં નામ ગામે વા નિગમે વા ઇત્થી વા કુમારી વા અભિરૂપા દસ્સનીયા પાસાદિકા પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતા''તિ. સો તં સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. ઇદમસ્સ રજગ્ગસ્મિં.

સેય્યથાપિ સો યોધાજીવો રજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં પઠમો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

૧૯૫. પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં, અપિ ચ ખો ધજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. કિમસ્સ ધજગ્ગસ્મિં? ઇધ ભિક્ખુ ન હેવ ખો સુણાતિ – ''અસુકસ્મિં નામ ગામે વા નિગમે વા ઇત્થી વા કુમારી વા અભિરૂપા દસ્સનીયા પાસાદિકા પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતા''તિ, અપિ ચ ખો સામં [સામંયેવ (સી॰)] પસ્સતિ ઇત્થિં વા કુમારિં વા અભિરૂપં દસ્સનીયં પાસાદિકં પરમાય વણ્ણપોક્ખરતાય સમન્નાગતં. સો તં દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. ઇદમસ્સ ધજગ્ગસ્મિં.

સેય્યથાપિ સો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં, અપિ ચ ખો ધજગ્ગઞ્ઞેવ દિસ્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં દુતિયો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

૧૯૬. પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં, અપિ ચ ખો ઉસ્સારણઞ્ઞેવ સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. કિમસ્સ ઉસ્સારણાય? ઇધ ભિક્ખું અરઞ્ઞગતં વા રુક્ખમૂલગતં વા સુઞ્ઞાગારગતં વા માતુગામો ઉપસઙ્કમિત્વા ઊહસતિ [ઉહસતિ (અટ્ઠકથા) અ॰ નિ॰ ૫.૭૫] ઉલ્લપતિ ઉજ્જગ્ઘતિ ઉપ્પણ્ડેતિ. સો માતુગામેન ઊહસિયમાનો ઉલ્લપિયમાનો ઉજ્જગ્ઘિયમાનો ઉપ્પણ્ડિયમાનો સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતું, સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય હીનાયાવત્તતિ. ઇદમસ્સ ઉસ્સારણાય.

સેય્યથાપિ સો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં, અપિ ચ ખો ઉસ્સારણઞ્ઞેવ સુત્વા સંસીદતિ વિસીદતિ ન સન્થમ્ભતિ ન સક્કોતિ સઙ્ગામં ઓતરિતું, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં તતિયો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

૧૯૭. પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં સહતિ ઉસ્સારણં, અપિ ચ ખો સમ્પહારે હઞ્ઞતિ બ્યાપજ્જતિ. કિમસ્સ સમ્પહારસ્મિં? ઇધ ભિક્ખું અરઞ્ઞગતં વા રુક્ખમૂલગતં વા સુઞ્ઞાગારગતં વા માતુગામો ઉપસઙ્કમિત્વા અભિનિસીદતિ અભિનિપજ્જતિ અજ્ઝોત્થરતિ. સો માતુગામેન અભિનિસીદિયમાનો અભિનિપજ્જિયમાનો અજ્ઝોત્થરિયમાનો સિક્ખં અપ્પચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા મેથુનં ધમ્મં પટિસેવતિ. ઇદમસ્સ સમ્પહારસ્મિં.

સેય્યથાપિ સો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં સહતિ ઉસ્સારણં, અપિ ચ ખો સમ્પહારે હઞ્ઞતિ બ્યાપજ્જતિ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં ચતુત્થો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ.

૧૯૮. પુન ચપરં ઇધેકચ્ચો ભિક્ખુ સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં સહતિ ઉસ્સારણં સહતિ સમ્પહારં. સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ. કિમસ્સ સઙ્ગામવિજયસ્મિં? ઇધ ભિક્ખું અરઞ્ઞગતં વા રુક્ખમૂલગતં વા સુઞ્ઞાગારગતં વા માતુગામો ઉપસઙ્કમિત્વા અભિનિસીદતિ અભિનિપજ્જતિ અજ્ઝોત્થરતિ. સો માતુગામેન અભિનિસીદિયમાનો અભિનિપજ્જિયમાનો અજ્ઝોત્થરિયમાનો વિનિવેઠેત્વા વિનિમોચેત્વા યેન કામં પક્કમતિ.

સો વિવિત્તં સેનાસનં ભજતિ અરઞ્ઞં રુક્ખમૂલં પબ્બતં કન્દરં ગિરિગુહં સુસાનં વનપત્થં અબ્ભોકાસં પલાલપુઞ્જં. સો અરઞ્ઞગતો વા રુક્ખમૂલગતો વા સુઞ્ઞાગારગતો વા નિસીદતિ પલ્લઙ્કં આભુજિત્વા ઉજું કાયં પણિધાય પરિમુખં સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. સો અભિજ્ઝં લોકે પહાય વિગતાભિજ્ઝેન ચેતસા વિહરતિ, અભિજ્ઝાય ચિત્તં પરિસોધેતિ; બ્યાપાદપદોસં પહાય અબ્યાપન્નચિત્તો વિહરતિ, સબ્બપાણભૂતહિતાનુકમ્પી બ્યાપાદપદોસા ચિત્તં પરિસોધેતિ; થિનમિદ્ધં પહાય વિગતથિનમિદ્ધો વિહરતિ આલોકસઞ્ઞી સતો સમ્પજાનો, થિનમિદ્ધા ચિત્તં પરિસોધેતિ; ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચં પહાય અનુદ્ધતો વિહરતિ અજ્ઝત્તં વૂપસન્તચિત્તો, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચા ચિત્તં પરિસોધેતિ; વિચિકિચ્છં પહાય તિણ્ણવિચિકિચ્છો વિહરતિ અકથંકથી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, વિચિકિચ્છાય ચિત્તં પરિસોધેતિ.

સો ઇમે પઞ્ચ નીવરણે પહાય ચેતસો ઉપક્કિલેસે પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણે વિવિચ્ચેવ કામેહિ વિવિચ્ચ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ સવિતક્કં સવિચારં વિવેકજં પીતિસુખં પઠમં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ; વિતક્કવિચારાનં વૂપસમા દુતિયં ઝાનં...પે॰... તતિયં ઝાનં...પે॰... ચતુત્થં ઝાનં ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ.

સો એવં સમાહિતે ચિત્તે પરિસુદ્ધે પરિયોદાતે અનઙ્ગણે વિગતૂપક્કિલેસે મુદુભૂતે કમ્મનિયે ઠિતે આનેઞ્જપ્પત્તે આસવાનં ખયઞાણાય ચિત્તં અભિનિન્નામેતિ. સો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''ઇમે આસવા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં આસવસમુદયો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ , ''અયં આસવનિરોધો''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, ''અયં આસવનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ.

તસ્સ એવં જાનતો એવં પસ્સતો કામાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, ભવાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, અવિજ્જાસવાપિ ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. વિમુત્તસ્મિં વિમુત્તમિતિ ઞાણં હોતિ. ''ખીણા જાતિ, વુસિતં બ્રહ્મચરિયં, કતં કરણીયં, નાપરં ઇત્થત્તાયા''તિ પજાનાતિ. ઇદમસ્સ સઙ્ગામવિજયસ્મિં. સેય્યથાપિ સો યોધાજીવો સહતિ રજગ્ગં સહતિ ધજગ્ગં સહતિ ઉસ્સારણં સહતિ સમ્પહારં, સો તં સઙ્ગામં અભિવિજિનિત્વા વિજિતસઙ્ગામો તમેવ સઙ્ગામસીસં અજ્ઝાવસતિ, તથૂપમો અયં પુગ્ગલો. એવરૂપોપિ ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો હોતિ. અયં પઞ્ચમો યોધાજીવૂપમો પુગ્ગલો સન્તો સંવિજ્જમાનો ભિક્ખૂસુ. ઇમે પઞ્ચ યોધાજીવૂપમા પુગ્ગલા સન્તો સંવિજ્જમાના ભિક્ખૂસુ.

૧૯૯. તત્થ કતમે પઞ્ચ પિણ્ડપાતિકા? મન્દત્તા મોમૂહત્તા પિણ્ડપાતિકો હોતિ, પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો પિણ્ડપાતિકો હોતિ, ઉમ્માદા ચિત્તવિક્ખેપા પિણ્ડપાતિકો હોતિ, ''વણ્ણિતં બુદ્ધેહિ બુદ્ધસાવકેહી''તિ પિણ્ડપાતિકો હોતિ, અપિ ચ અપ્પિચ્છતંયેવ [અપ્પિચ્છંયેવ (સ્યા॰) અ॰ નિ॰ ૫.૧૮૧] નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય

સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ [ઇદમટ્ઠિતંયેવ (સી॰)] નિસ્સાય પિણ્ડપાતિકો હોતિ. તત્ર ય્વાયં પિણ્ડપાતિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય પિણ્ડપાતિકો, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં પિણ્ડપાતિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ પામોક્ખો [મોક્ખો (સી॰)] ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ.

સેય્યથાપિ નામ ગવા ખીરં, ખીરમ્હા દધિ, દધિમ્હા નવનીતં [નોનીતં (સી॰)], નવનીતમ્હા સપ્પિ, સપ્પિમ્હા સપ્પિમણ્ડો, સપ્પિમણ્ડં તત્થ અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ય્વાયં પિણ્ડપાતિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય પિણ્ડપાતિકો હોતિ, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં પિણ્ડપાતિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ પામોક્ખો ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ. ઇમે પઞ્ચ પિણ્ડપાતિકા.

૨૦૦. તત્થ કતમે પઞ્ચ ખલુપચ્છાભત્તિકા...પે॰... પઞ્ચ એકાસનિકા...પે॰... પઞ્ચ પંસુકૂલિકા...પે॰... પઞ્ચ તેચીવરિકા...પે॰... પઞ્ચ આરઞ્ઞિકા...પે॰... પઞ્ચ રુક્ખમૂલિકા ...પે॰... પઞ્ચ અબ્ભોકાસિકા...પે॰... પઞ્ચ નેસજ્જિકા...પે॰... પઞ્ચ યથાસન્થતિકા...પે॰....

૨૦૧. તત્થ કતમે પઞ્ચ સોસાનિકા? મન્દત્તા મોમૂહત્તા સોસાનિકો હોતિ, પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો સોસાનિકો હોતિ, ઉમ્માદા ચિત્તવિક્ખેપા સોસાનિકો હોતિ, ''વણ્ણિતં બુદ્ધેહિ બુદ્ધસાવકેહી''તિ સોસાનિકો હોતિ, અપિ ચ અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય સોસાનિકો હોતિ. તત્ર ય્વાયં સોસાનિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય સોસાનિકો, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં સોસાનિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ પામોક્ખો ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ.

સેય્યથાપિ નામ ગવા ખીરં, ખીરમ્હા દધિ, દધિમ્હા નવનીતં, નવનીતમ્હા સપ્પિ, સપ્પિમ્હા સપ્પિમણ્ડો, સપ્પિમણ્ડં તત્થ અગ્ગમક્ખાયતિ; એવમેવં ય્વાયં સોસાનિકો અપ્પિચ્છતંયેવ નિસ્સાય સન્તુટ્ઠિંયેવ નિસ્સાય સલ્લેખંયેવ નિસ્સાય ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય સોસાનિકો હોતિ, અયં ઇમેસં પઞ્ચન્નં સોસાનિકાનં અગ્ગો ચ સેટ્ઠો ચ પામોક્ખો ચ ઉત્તમો ચ પવરો ચ. ઇમે પઞ્ચ સોસાનિકા.

પઞ્ચકનિદ્દેસો.

## ૬. છક્કપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૨૦૨. તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ, તત્થ ચ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ બલેસુ ચ વસીભાવં, સમ્માસમ્બુદ્ધો તેન દટ્ઠબ્બો.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ તત્થ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ ન ચ બલેસુ વસીભાવં, પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો તેન દટ્ઠબ્બો.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ, દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ [દુક્ખસ્સન્તં કરોતિ (સી॰) એવમુપરિપિ], સાવકપારમિઞ્ચ પાપુણાતિ, સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાના તેન દટ્ઠબ્બા.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ , દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ, ન ચ સાવકપારમિં પાપુણાતિ, અવસેસા અરહન્તા તેન દટ્ઠબ્બા.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ, અનાગામી હોતિ અનાગન્તા ઇત્થત્તં, અનાગામી તેન દટ્ઠબ્બો.

તત્ર ય્વાયં પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અનભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ, આગન્તા ઇત્થત્તં, સોતાપન્નસકદાગામિનો તેન દટ્ઠબ્બા.

છક્કનિદ્દેસો.

## ૭. સત્તકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૨૦૩. કથઞ્ચ પુગ્ગલો સકિં નિમુગ્ગો નિમુગ્ગોવ હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો સમન્નાગતો હોતિ એકન્તકાળકેહિ અકુસલેહિ ધમ્મેહિ. એવં પુગ્ગલો સકિં નિમુગ્ગો નિમુગ્ગોવ હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા નિમુજ્જતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ ‘‘સાહુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ [સાહુ (સી॰ સ્યા॰) એવં તીસુ ઠાનેસુપિ] હિરી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ ઓત્તપ્પં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ વીરિયં [વિરિયં (સી॰ સ્યા॰)] કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂ’’તિ. તસ્સ સા સદ્ધા નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ , તસ્સ સા હિરી નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ, તસ્સ તં ઓત્તપ્પં નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ, તસ્સ તં વીરિયં નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ, તસ્સ સા પઞ્ઞા નેવ તિટ્ઠતિ નો વડ્ઢતિ હાયતિયેવ. એવં પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા નિમુજ્જતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા ઠિતો હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ ‘‘સાહુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ ઓત્તપ્પં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ વીરિયં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂ’’તિ. તસ્સ સા સદ્ધા નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતા હોતિ, તસ્સ સા હિરી નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતા હોતિ, તસ્સ તં ઓત્તપ્પં નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતં હોતિ, તસ્સ તં વીરિયં નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતં હોતિ, તસ્સ સા પઞ્ઞા નેવ હાયતિ નો વડ્ઢતિ ઠિતા હોતિ. એવં પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા ઠિતો હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ ‘‘સાહુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ ઓત્તપ્પં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ વીરિયં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂ’’તિ. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા સોતાપન્નો હોતિ અવિનિપાતધમ્મો નિયતો સમ્બોધિપરાયનો. એવં પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતરતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ ‘‘સાહુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ ઓત્તપ્પં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ વીરિયં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂ’’તિ. સો તિણ્ણં સંયોજનાનં પરિક્ખયા રાગદોસમોહાનં તનુત્તા સકદાગામી હોતિ સકિદેવ ઇમં લોકં આગન્ત્વા દુક્ખસ્સન્તકરો હોતિ. એવં પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતરતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતિગાધપ્પત્તો હોતિ? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ ''સાહુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ હિરી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ ઓત્તપ્પં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ વીરિયં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂ''તિ. સો પઞ્ચન્નં ઓરમ્ભાગિયાનં સંયોજનાનં પરિક્ખયા ઓપપાતિકો હોતિ તત્થ પરિનિબ્બાયી અનાવત્તિધમ્મો તસ્મા લોકા. એવં પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા પતિગાધપ્પત્તો હોતિ.

કથઞ્ચ પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા તિણ્ણો હોતિ પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જતિ ''સાહુ સદ્ધા કુસલેસુ ધમ્મેસુ , સાધુ હિરી કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ ઓત્તપ્પં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ વીરિયં કુસલેસુ ધમ્મેસુ, સાધુ પઞ્ઞા કુસલેસુ ધમ્મેસૂ''તિ. સો આસવાનં ખયા અનાસવં ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિં દિટ્ઠેવ ધમ્મે સયં અભિઞ્ઞા સચ્છિકત્વા ઉપસમ્પજ્જ વિહરતિ. એવં પુગ્ગલો ઉમ્મુજ્જિત્વા તિણ્ણો હોતિ પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતિ બ્રાહ્મણો.

૨૦૪. કતમો ચ પુગ્ગલો ઉભતોભાગવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ઉભતોભાગવિમુત્તો.

૨૦૫. કતમો ચ પુગ્ગલો પઞ્ઞાવિમુત્તો...પે॰... કાયસક્ખી... દિટ્ઠિપ્પત્તો... સદ્ધાવિમુત્તો... ધમ્માનુસારી ....

૨૦૬. કતમો ચ પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ સદ્ધિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, સદ્ધાવાહિં સદ્ધાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી. સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી, ફલે ઠિતો સદ્ધાવિમુત્તોતિ.

સત્તકનિદ્દેસો.

## ૮. અટ્ઠકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૨૦૭. તત્થ કતમે ચત્તારો મગ્ગસમઙ્ગિનો, ચત્તારો ફલસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા? સોતાપન્નો, સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો; સકદાગામી, સકદાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો; અનાગામી, અનાગામિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો; અરહા, અરહત્તફલસચ્છિકિરિયાય [અરહત્તાય (સ્યા॰ ક॰) અ॰ નિ॰ ૮.૫૯] પટિપન્નો; ઇમે ચત્તારો મગ્ગસમઙ્ગિનો, ઇમે ચત્તારો ફલસમઙ્ગિનો પુગ્ગલા.

અટ્ઠકનિદ્દેસો.

## ૯. નવકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૨૦૮. કતમો ચ પુગ્ગલો સમ્માસમ્બુદ્ધો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ, તત્થ ચ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ બલેસુ ચ વસીભાવં. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સમ્માસમ્બુદ્ધો.

કતમો ચ પુગ્ગલો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસુ સામં સચ્ચાનિ અભિસમ્બુજ્ઝતિ, ન ચ તત્થ સબ્બઞ્ઞુતં પાપુણાતિ ન ચ બલેસુ વસીભાવં. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો.

કતમો ચ પુગ્ગલો ઉભતોભાગવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ઉભતોભાગવિમુત્તો.

કતમો ચ પુગ્ગલો પઞ્ઞાવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ન હેવ ખો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો પઞ્ઞાવિમુત્તો.

કતમો ચ પુગ્ગલો કાયસક્ખી? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો કાયસક્ખી.

કતમો ચ પુગ્ગલો દિટ્ઠિપ્પત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો દિટ્ઠિપ્પત્તો.

કતમો ચ પુગ્ગલો સદ્ધાવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો ''ઇદં દુક્ખ''ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... ''અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા''તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ, નો ચ ખો યથા દિટ્ઠિપ્પત્તસ્સ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સદ્ધાવિમુત્તો.

કતમો ચ પુગ્ગલો ધમ્માનુસારી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, પઞ્ઞાવાહિં પઞ્ઞાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ધમ્માનુસારી. સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો પુગ્ગલો ધમ્માનુસારી, ફલે ઠિતો દિટ્ઠિપ્પત્તો.

કતમો ચ પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી? યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ સદ્ધિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, સદ્ધાવાહિં સદ્ધાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી. સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નો પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી, ફલે ઠિતો સદ્ધાવિમુત્તોતિ.

નવકનિદ્દેસો.

## ૧૦. દસકપુગ્ગલપઞ્ઞત્તિ

૨૦૯. કતમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા? સત્તક્ખત્તુપરમસ્સ કોલઙ્કોલસ્સ એકબીજિસ્સ સકદાગામિસ્સ યો ચ દિટ્ઠેવ ધમ્મે અરહા – ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ નિટ્ઠા.

કતમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠા? અન્તરાપરિનિબ્બાયિસ્સ ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયિસ્સ અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયિસ્સ સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયિસ્સ ઉદ્ધંસોતસ્સ અકનિટ્ઠગામિનો – ઇમેસં પઞ્ચન્નં ઇધ વિહાય નિટ્ઠાતિ.

એત્તાવતા પુગ્ગલાનં પુગ્ગલપઞ્ઞત્તીતિ.

દસકનિદ્દેસો.

પુગ્ગલપઞ્ઞત્તિપકરણં નિટ્ઠિતં.